

LYS VAN GERAADPLEEGDE WERKE,
TYDSKRIFTE, VERSLAË, RAPPORTE,
DOKUMENTE, ENS.

A. ALGEMENE WERKE.

- Barnes*: Transvaal Almanac and Directory; Pretoria, 1888.
Barrow, Sir John: Travels into the Interior of South Africa;
London, 1806.
Bartle Frere, Sir: Englands Verantwoording; De Transvaalsche
Kwestie; 1881.
Bornebusch, O. H.: Das Unterrichtswesen Transvaals; Detmold
1912.
Bryce, James: Impressions of South Africa, by; London 1899.
Burchell, William John: Travels; 1812.
Burgers, Thomas Francois: 's Gravenhage; 1882.
Cachet, Prof. Lion J.: Gedenkboek der Gereformeerde Kerk in
Zuid-Afrika; Potchefstroom, 1909.
Colenbrander, Prof. Dr. H. T.: Historie en Leven; Amsterdam,
1920.
Cook, E. T.: Rights and Wrongs of the Transvaal War; 1901.
Cory, G. E.: The Rise of South Africa; Vol. IV, 1834—1840.
Creswell, W.: Our South African Empire.
Cuthbert, J. R.: Educational Progress of South Africa, 1911.
de Jongh van Arkel, Den WelEerw. heer R.: Uittreksel uit het Dag-
boek van: door de Vogel en Moesman. Utrecht, 1884.
de Louter, Mr. J.: De Transvaalsche Deputatie. Utrecht, 1884.
Deuvereux, Rey: Side Lights on South Africa. 1900.
Distant, W. L.: A Naturalist in the Transvaal. London, 1892.
Dominicus, F. C.: Het Huiselik en Maatschappelik Leven van de
Zuid Afrikanen; 's Gravenhage, 1919.
du Plessis, C. N. J.: Uit de Geschiedenis van de Zuid-Afrikaansche
Republiek en van de Afrikaners. 1898.
du Toit, J. D.: Ds. S. J. du Toit in Weg en Werk. Paarl, 1917.
du Toit, S. J.: Afrikaans ons Volkstaal; Paarl, 1891.

- Eenige Historische feiten aangaande de Stichting en Ontwikkeling van de Kerk der Voortrekkers in Natal en Transvaal. Pretoria, 1908.
- Engelbrecht, Dr. S. P.*: Geschiedenis der Nederduitsch Hervormde Kerk in Zuid-Afrika. Dl. I 1920.
- Engelbrecht, S. P.*: Een Historisch Kritisch Onderzoek Historisch-Kritisch onderzocht.
- Fouche, Prof. L.*: Lesing, „Onze Eerste Scholen” afgedruk in Het Kristelik Schoolblad, Dl. XI, No. 126 van 1/7/10.
- Garret Fisher, W. E.*: The Transvaal and the Boers.
- Godefroy, M. J.*: De Kerkkwestie.
- Groen van Prinsterer, C.*: Het Parijsche Zendelinggenootschap werkzaam in Zuid-Afrika; 's Gravenhage, 1847.
- Grove, George*: Narrative of an Explorer in Tropical South Africa. London, 1890.
- Hartevelt, D.*: Zuid-Afrika; Leiden, 1888.
- Heckford, Mrs.*: A Lady Trader in the Transvaal.
- Hogendorp, F. van*: Uit Zuid-Afrika. Den Haag, 1879.
- Holub, Dr. Emil*: Sieben Jahre in Süd-Afrika. 1872—79. Wien, 1881.
- Hoogenhout, Dr. N. M.*: Notes on the Early History of Education in the South African Republic. (Issued to T. 1. students.)
- Jeppe, Carl*: The Kaleidoscopic Transvaal; 1906.
- Jeppe, Friedrich*: Die Transvaalsche oder Süd-Afrikanische Republik. 1868.
- Journal des Missions: 1842.
- Jeppe, Fred.*: Transvaal Almanac and Directory for 1877, 1881, 1889.
- Johnston, Sir Harry*: Britain Across the Seas; Africa.
- Johnston, Sir Harry*: Colonisation of South Africa.
- Knothe, Dr. G.*: Lezing van, in De Z. A. Akademie voor Taal, Letteren en Kunst Jaarboek IV 1913, Hfst. XI.
do Jaarboek IV, 1912, Hfst. XI.
- Kotze, J. C.*: Het Stichten der Zuid Afrikaansche Republiek en haare Grondwet. Pretoria, 1894.
- Latrobe, Rev. C. I.*: Journal of a visit to South Africa in 1815 and 1816. London, 1818.
- Lauts, G.*: Fragmenten van een Reis gedaan door de Souvereiniteit, thans Oranje Vrystaat.
- Lauts, G.*: Andries Wilhelmus Jacobus Pretorius, De Held van Zuid-Afrika..

- Theal*: Chronicles of Cape Commanders.
Toen en Thans; 'door een Hollander. Kaapstad 1898.
- Trollope, Anthony*: South Africa; Vol. II. London 1878.
- Van Citters, Jhr. W.*: Zuid Afrika voor en na Dr. Jamesons Inval in de Transvaal. 1897.
- van der Loo, C. J.*: Verzameling van officieele stukken behorende by de Geschiedenis der Z. A. Republiek. 1897.
- van der Loo, C. J.*: De Geschiedenis der Zuid-Afrikaanse Republiek. Zwolle 1896.
- van Gas, F. P.*: Een afrikaner, Gedruk deur A. G. C. van Duyl, Amsterdam.
- van Oordt, J. F. R. A.*: Paul Kruger en de Opkomst der Zuid Afrikaansche Republiek. Kaapstad 1898.
- van Oordt, J. W. G.*: Zuid-Afrika zooals het thans bestaat. Amsterdam 1897.
- van Oordt, J. W. G.*: Slagtersnek; Pretoria 1897.
- Vermooten, J. H. en S. 't Hart*: Transvaal; Reisbeschryving van de familien. Brielle 1884.
- Wangemann, Dr.*: Die Evangelische Missionsarbeit in Südafrika. Berlin 1872.
- Watson, Foster*: The Encyclopaedia and Dictionary of Education. 1922.
- Wetten, Locale der Zuid Afrikaansche Republiek: van Dl. I tot en met Dl. X. 1849—1899.
Zuid-Afrika, Uit: Leyden 1879.

B. GEPUBLISEERDE VERSLAE, RAPPORTE, ENS.

- Rapport van Supt. van Onderwys, H. S. Bosman: dd. Pretoria, 19 Febr. 1880.
- Inspekteur de Jonge: Algemeene opmerkingen over het Onderwys in de Z. A. Republiek, over het dienstjaar 1890.
- Departement van Publieke Werken: Verslag van de Staatspresident en de leden van de Uitv. Raad over de Werken uitgevoerd en voorbereid. . . .; 1 Jan.—31 Des. 1896.
- Departement van Onderwys: Jaarverslagen vanaf 1881 tot en met 1898 in die St. Crt. van die verskillende jare gepubliseer.
- Voorlopige Rapport van du Toit: voorgelees aan die Volkraad op 4 Mei 1882.
- Historisch overzicht van het Staatsschoolwezen in de Z. A. R.: deur du Toit as aanhangsel by die onderwysverslag oor '96.

Inspeksierapporte: 1881—1898; tot in '92 in die St. Crt. gepubliseer tesame met die onderwysverslag en van toe af kwartaalsgewys in boekvorm uitgegee.

Lyle, Dr. J. Vacy: Verslag over den Toestand van het Onderwys in de Transvaal, dd. pretoria, 16 Nov. 1878.

Volksraadsnotule van af 1858 tot 1891 en Eerste Volksraadsnotule vanaf 1892 tot 1899.

Notulen Algemeene Kerkvergadering der Ned. Herv. Kerk in de Transvaal, gehouden te Pretoria in 1879.

Notulen der Algemeene Kerkvergadering der Ned. Herv. Kerk in de Transvaal, gehouden te Heidelberg in 1881.

Jaarverslae van die verskillende Plaaslike Skoolkommissies tussen 1860 en 1872 in die St. Crt. gepubliseer.

Raad van Examinatore: Rapport van de Examens gehouden door: 1887; do '88, '89, '90, '91, '92, '93, '94, '95.

C. KRANTE, TYDSKRIFTE, ENS.

Cape Monthly Magazine: Jan. — June 1858; June — Dec. 188;
Jan. — June 1859; Jan. — June 1860; Jan. — June 1873;
Jul. — Dec. 1873; Jan. — Dec. Jan. — June 1874; Jan. —
June 1877.

Cape Quarterly Review: Vol. I. No. -.

Contemporary Review, The: Vol. XXXIX? Jan.—June 1881.

Elpis: Algemeen Tydschrift voor Zuid Afrika. 1858.

Emigrant, De: Nos. van 8 en 22 Julie en van 2 Sept. 1862.

Kerkblad, Die: Feesnommer; Potchefstroom, 1923.

Kerkbode, De Gereformeerde. 1852.

Land en Volk; Uit die jaargangen 1891 tot en met 1898 bevat die volgende nommers artikels, stukke en briewe wat van belang is in verband met die periode deur ons behandel; 1-3-94; 20-9-94; 14-11-94; 6-12-94; 31-1-95; 25-4-95; 27-6-95; 25-7-95; 22-8-95; 17-10-95; 13-10-95; 7-5-96; 11-3-97; 24-4-97; 29-7-97; 6-4-98; 6-5-98; 10-8-98; 5-10-98; 12-10-98; 2-11-98; 24-2-91; 3-3-91; 17-3-91; 7-7-91; 14-7-91; 15-3-92; 29-3-92; 7-6-92; 19-1-93; 23-11-93

The Press: Die volgende nommers bevat inligting omtrent die tydperk: 1-2-95; 25-11-95; 26-11-95; 28-11-96; e.a.

The Press Weekly: 9-1-97; 6-2-97; 26 en 27-2-97; 6-3-97; 17-4-97.

Staats Courant der Zuid-Afrikaansche Republiek vanaf 1858 tot 1899 bevat die mees waardevolle gegewens omtrent die onderwys: o.a. in die volgende nommers: 3-12-58; 1-4-59; 15-4-59; 22-4-59; 13-5-59; 21-5-59; 1-7-59; 9-6-63; 12-7-64; 14-6-64; 14-3-65; 28-6-64; 7-3-65; 28-2-65; 14-1-66; 9-1-66; 19-6-66; 4-9-66; 11-9-66; 26-6-67; 21-10-68; 23-8-67; 20 en 27-5-68; 8-7-68; 9-9-68; 23-12-68; 13-1-69; 4-3-68; 25-11-68; 24-3-69; 13-7-69; 17-8-69; 10-5-70; 22-11-70; 24-1-71; 22-8-71; 26-12-71; 21-2-71; 9 en 30-7-72; 27-5-73; 30-9-74; 7-10-74; 4-11-74; 30-12-74; 27-5-75; 12-5-75; 7, 14, 7, 28-6-76; 16-2-76; 23-2-76; 15-3-76; 27-5-76; 24-5-76; 14, 21 en 28-2-77; 10, 20 en 31-3-77; *Transvaalsche Gouvernements Courant*: 14-4-77; 26-11-78; 7-1-79; 4-3-79; 12-3-80; 8-6-80; 31-8-80; 6-12-80; 4-1-81. *St. Crt. der Zuid Afrikaansche Republiek*: 18-8-81; 27-9-81; 11, 12, 18-10-81; 5-1-82; 27-7-82; 11-5-82; 8, 22-6-82; 24-8-82; 3, 17-5-83; 23-8-83; 4-9-84; 20-5-85; 8-7-85; 19-5-86; 30-6-86; 7, 14-7-86; 25-8-86; 6-10-86; 1-9-86; 2-2-87; 31-8-87; 20-4-87; 1, 8-6-87; 17-8-87; 28-11-87; 8, 15-8-88; 29-5-89; 12-6-89; 4-6-90; 29-4-91; 3-2-92; 13-4-92; 19-4-93; 2-5-94; 1-5-95; 29-4-96; 19-5-97; 25-5-98; 13-9-99; 10-1-00; 2-5-00.

Star Weekly; 20-10-98; 5-11-98; 10-12-98; 17-12-98; 24-9-98; 1-10-98.

Transvaal Observer: 12-5-88; 10-4-90; 29-10-91.

Transvaal Advertiser: 14-1-82; 20-5-83; 22-9-83; 3-1-85; 18-12-86; 15-3-87; 5-4-87; 16-7-87.

De Vereeniging: 17 Aug. 1898.

Zuid-Afrikaansche Tydschrift: 1833 tot 1839; 1879—1880; 1884—1885; 1887—1888; 1888—1889; 1891.

D. GEPUBLISEERDE BRONNE.

Bantjes, J.: The Journal of; gepubliseer in Chase.

Bell, Colonel: Memorandum, Aug. 1837.

Bird, John: Annals of Natal; Two vol. Pietermaritzburg. 1888.

Borchards, Petrus Borchardus: Bladen uit de Memoirs van; uit het Engels door F. H. Olland.

Bronkhorst, J. G. S.: Verklaring van; opgenomen in Chase.

- Caldecott, H. S., F. R. G. S. en:* An Address delivered by; at Johannesburg, South African Republic on the 2nd April, 1885.
- Chase, John Centilivres:* The Natal Papers, a reprint of all notices and public documents connected with that territory; two vols; Grahamstown 1843.
- Cloete, H. L. L. D.:* The History of the Great Boer Trek. 1856.
- du Toit, S. J., V. D. M.:* Die bybel in Afrikaans; Paarl 1869.
- Froude:* South African Journal; 1874.
- Gedenkboek, V. V. O. O. Z. A.: 1893. Pretoria 1918.
- Harting, Prof. P.:* Rede uitgesproken in de vergadering ter oprigting der Nederlandsch Zuid-Afrikaansche Vereeniging. Utrecht 1881.
- Hattingh, J. H. Snr.:* De geschiedenis der Hollandsch Afrikaansche boeren van af hun vertrek uit de Kaapkolonie, tot op de aftreding van President Burgers. Vryheid, 1893.
- Hofmeyer, Eerw. Stef.:* Twintig Jaren in Zoutpansberg. Kaapstad 1890.
- Huet, P.:* Het Lot der Zwartten in Transvaal. Utrecht 1869.
- Jorissen, Dr. E. J. P.:* Transvaalsche Herinneringen. 1876—1896.
- Klerk, Lourens Christian:* Herinneringen, Gepubliseer in die Volkstem van 19 Maart - 12 April, 1912.
- Journal van den heer J. A. Smellekamp, supercarga aan boord van het Schooner Schip, Brazilië, Capt. C. J. Reus, op deszelfs reis naar de Oostkust van Afrika. Opgeneem deur Stuart.
- Nederlandsche Zuid-Afrikaansche Vereeniging: verslag van het bestuur over 1886/1887; do 1888/1889; 1890/1891; Nederlandsche Zuid-Afrikaansche Vereeniging; Utrecht 1883. 1892/1893.
- Rompel—Koopman, R.:* Wat Mevr. Genl. Joubert vertelt. Pretoria 1915.
- Report of the Acting Director of Education, Transvaal, for the half year ending June 30th, 1901.
- Schoolgids, De: Uitgegeven door 't Tranvaalse Dept. van Onderwys; 1892, 1893, 1894, en 1895.
- Smit, Erasmus:* Uit het Dagboek van; Kaapstad, 1897.
- Staatsalmanak der Z. A. Republiek: 1892, 1893, 1894, 1895, 1896, 1897, 1898 en 1899.
- Stuart:* De Hollandsche Afrikanen en hunne Republiek in Zuid-Afrika. Amsterdam 1854.
- Trigardt, Louis:* Dagboek van; 1836—1838. Uitgegee deur Gustav S. Preller.

ONGEPUBLISEERDE BRONNE.

Onder die honderde stukke in die Argief in Pretoria wat direk of indirek die onderwystoestand weergee of verduidelik, verwys ons slegs na die onderstaande wat miskien meer belangrik is as baie ander wat ons nie noem nie. Ons haal slegs die nommers aan. Waar daar in die gewone aantekeninge na verwys word gee ons ook wat die stuk is:

R-stukke: 25/39; 23/39; 74/41; 87/41; 88/41; 104/43; 111/45; 111f/45; 118c/46; 135/48; 173/49; 179/49; 188/49; 335a/5; 407/52; 411/52; 438/52; 810/55; 767/55; 930/55; 934/55; 1032/56; 1221/56; 1453/57; 1482/57; 1486/57; 1601/57; 1630/57; 1767/57; 1784/57; 1785/57; 1819/57; 1834/57; 2044/58; 2456/58; 2699/59; 2727/59; 3251/59; 3392/59; 3499/60; 3659/60; 3709/60.

V. R.-stukke: 21/46; 27/47; 25/48; 53/48; 131/50; 132/50; 133/50; 180/50; 201/52; 361/53; 406/54; 424/55; 467/60; 468/60; 564/64; 605/64;

Omdat na hierdie tyd die meeste stukke, wat direk met onderwys te doen het, bymekaar gesit is onder die stukke van die Dept. van Onderwys, is dit voldoende om alleen na die versamelings te verwys soos ons hier onder doen. Ons haal nog die volgende uit die algemene dokumente aan: —

A. Die korrespondensie tussen Kruger en du Toit in 1889 en 1890: R. 5266/89; BB. 1406/89; R. 832/90; R. 6704/90; R. 11999/90; R. 5101/90.

B. Die Korrespondensie tussen die Regering en Mansvelt, toe Dr. Haarhoff en daarna weer Mansvelt, wat gelei het tot die benoeming van die laaste tot Supt. van Onderwys:

R. 1681/91; BB. 444/91; R. 2220/91; BB. 787/91; R. 3618/91; R. 3914/91; T. B. 589/91; T. B. 617/91; R. 5111/91; T. B. 731/91; R. 5911/91; R. 5936/91; R. 5970/91; T. B. 782/91;; T. B. 883/91; T. B. 1010/91; R. 9270/91; R. 11363/91.

Council of Education, Witwatersrand: Rules of Order and List of members.

Departement van Onderwys:

Brievensboek 16-11-78 - 28-11-79: Argief T. 3/2200.

do 11-12-79 - 13-11-82: do T. 4/2200.

do Dec. - Oct. '91 do T. 1/2201.

do 1878 M. do T. 5/993.

do. 1878 C. do T. 2/994.

Departement van Onderwys, Transvaal:

Correspondentie: 1866 - 1883 Argief T. 1/2117.

do 1884 - 1887 do T. 2/2117.

Diverse Stukken: 1886 - 1889 do T. 3/2117.

Inspeksierapport van „Deputy Inspector” Ds. J. P. Jooste, gedurende die tussenperiode. Argief T. 1/2117.

Lydenburg, Notulen van de Volksraad van de Republiek. Argief T. 1/4.

Lydenburg, Notulen van de Uitv. Raad van de Republiek. Argief T. 1/5.

Lydenburg, Notulen van de Kerkeraad van; vanaf '53.

Memorandum aangaande de bevordering van de zaak van Onderwys in de Zuid-Afrikaansche Republiek. Ingezonden door ZHEd. den heer Staatspresident door H. W. Stumpf, Onderwyzer, Ekombela, Distr. Utrecht, 22 Febr. 1889.

Natal, Republiek: Resolusies van de Raad des Volks of Raad der Representanten; 14 Mei 1839 - 7 Maart 1840.

Potchefstroom, Notulen van de Kerkeraad van; Uittreksels vanaf 1852, in die besit van Dr. Engelbrecht. Die Notuleboek self is sedert enige tyd vermis.

Pretoria, Notulen van de Kerkeraad van: vanaf begin tot 9-1-92.

Kerkeboek (Notule) van de gemeente Rustenburg; vanaf 18 Nov. 1850 tot 23 Nov. 1864.

Report of the Pretorian Committee, appointed 18th Feb. 1873 to prepare a scheme of Education for the South African Republic. Hierdie dokument is deur die skrywer in Des. 1921 ontdek en deur hom gepubliseer in die Kwartaalblad vir Middelbare Skole Dl. III, No. 11 van Sept. 1923. 'n Hollandse, ongetekende, vertaling is in die Arg. T. 1/2117 te Pretoria.

Superintendent van Onderwys: Geregistreerde briewe: 1876 - 1878 Argief T. 2/2117.

Uitvoerende Raad der Zuid-Afrikaansche Republiek: Notule van die jare 1859, 1866, 1867, 1868, 1874, 1882, 1889, 1891, 1892, 1893, 1894, 1896, 1897.

Volksraadsbesluite der Zuid-Afrikaansche Republiek: 1849, 1856; Argief T. 2/25, ad T. 2/25.

Zoutpansberg (Schoemansdal), Notuleboek van de Kerkeraad van: vanaf 11 April 1852 tot 25 Des. 1890.

AANHANGSEL I.

DIE ONDERWYSWETTE IN DIE TRANS-VAALSE TOT 1900.

(Ons gee alleen die teks van die wat nie in die „Locale Wetten” of in ander gedeeltes van hierdie werk opgeneem is nie.)

I.

DIE VAN DER LINDEN-REGLEMENT.

(Aangeneem in die sitting van 15 Maart, 1852.)

SCHOOLREGLEMENT.

in 13 Artikels waaraan het Gemeente-Bestuur en de te benoemen onderwyzers zich te houden hebben.

Art. 1. De onderwijzer worde van de Gemeente van een school- en woonhuis voorzien.

Art. 2. De noodzakelijke meubelen welke in eene school vereischt worden, als: tafels, banken, borden, enz. zal de onderwijzer op aanvraag verkrijgen.

Art. 3. De schoolbenodigdheden worden, of door de Gemeente voorzien, waartoe bij hen dezelve zullen voorhanden zijn en de onderwijzer op aanvraag (daarover) zal mogen beschikken, of hij voorziet zich tegen vergoeding van dezelve.

Art. 4. De Gemeente verzekere den onderwijzer van zijn bestaan, of hij ontvang van den ouders maandelijks schoolgeld, (om nader te bepalen.)

Art. 5. Het opzigt van den school zij aan het Gemeente-Bestuur opgedragen; het onderwijs zal zich bepalen tot lezen, schrijven, rekenen en andere vakken van onderwijs, zijnde de onderwijzer verpligt aan alles een godsdienstige strekking te geven.

Art. 6. Aan den onderwijzer worde op eene redelijke wijze vrijheid gegeven, op wat wijze hij wil onderwijzen, zoo het maar niet strijdt tegen deugd en goede zeden.

Art. 7. De onderwijzer verpligt zich getrouw te zijn in de hem aangeboden betrekking; de uren van onderwijs zullen nader bepaald worden.

Art. 8. Het zij den onderwijzer vergund vijf dagen tot onderwijs te besteden en den zedden naar willekeur te nemen, of in twee halve dagen te verdeelen.

Art. 9. Voor de rein- en zindelijkheid zorge de onderwijzer in den school.

Art. 10. De onderwijzer geve acht dat zijn kweekelingen net en zindelijk voor hem verschijne en hij dus met de ouders mede-werke tot hunne gezondheid.

Art. 11. Het staat den onderwijzer vrij tot uitspanning der jeugd, alsmede tot gehele zuivering zijner school, eenige nader te bepalen dagen des jaars vacantie te houden.

Art. 12. Na het eindigen van eene vacantietijd, maar slechts een, hoogstens twee, maal per jaar, zullen nieuwe leerlingen aangenomen worden, om de orde niet te verbreken; echter niet beneden de vijf jaren.

Art. 13. De ouders zullen hun kinderen niet van de school kunnen nemen alvorens de onderwijzer geraadpleegd te hebben, die, bij gebreke van dit, zich ontslagen rekent van het bedoelde oogmerk bereikt te hebben, en welke verlating slechts zal mogen geschieden bij de aankomst van nieuwe kweekelingen.

(Onder aan die reglement wat 'n deel van v. d. L. se memorie uitmaak, staan aangeteken in die handskrif, waarskynlik van Cornelis Potgieter, destyds voorsitter van die Raad, „Goedgekeurd”.)

II.

DIE VAN DER HOFF-REGLEMENT.

(Aangeneem in die sitting van November, 1853.)

Dis volledig opgeneem in Hoofst. II van hierdie werk.

III.

DIE REGLEMENT VAN 1859.

(Goedgekeur in die sitting van Mei 1859.)

REGLEMENT VOOR DE GOUVERNEMENTSONDER-
WIJZERS IN DE ZUID-AFRIKAANSCH REPUBLIEK.

1. De schoolonderwijzer geniet een jaarlijksch traktement van £ 75, behalve de schoolgelden, alsmede een vrije woning en schoollocaal, en indien mogelijk met een stuk grond voor zijn gebruik.))
2. De schoolgelden voor de kinderen worden volgenderwijze bepaald: —
 - (a) Kinderen beneden de 12 jaren, Rds. 1-5-2.
 - (b) Kinderen boven de 12 jaren, Rds. 2.
3. De onderwijzer is verplicht die kinderen gratis te onderwijzen, welke bewijzen van onvermogen op recommendatie van den Kerkeraad of van de Schoolcommissie kunnen voorleggen.
4. De ouders zijn verplicht iedere maand de schoolgelden aan de onderwijzer te betalen.
5. Wanneer een kind eenige dagen van de maand heeft schoolgegaan en daarna dezelve verzuimd, zullen de ouders verplicht zijn voor de gehele maand te betalen, tenzij ziekte daarvan de reden mocht zijn geweest.
6. De schoolbehoefsten, als papier, pennen, inkt, leyen, griften en boeken moeten door de ouders aan den onderwijzer vergoed worden, tenzij de ouders die aan hun kinderen zelf verschaffen. De prijzen der schoolbehoefsten zullen door de commissie worden bepaald.
7. De ouders zijn verplicht hun kinderen in die boeken te doen onderwijzen, die hun door den onderwijzer worden opgegeven en door de schoolcommissie zijn goedgekeurd. |
8. Het onderwijs zal gegeven worden, in lezen, schrijven, rekenen, getal en vormleer, taal- en aardrijkskunde, vaderlandsche, algemene en bijbelsche geschiedenis en het zingen der Psalmen en Gezangen, bij de Nederduitsche Gereformeerde Kerk in gebruik, terwijl tevens ook in de zangkunde onderrigt zal gegeven worden.
9. Het wordt aan den onderwijzer vrijgelaten hoedanig hij zijn onderwijs wil regelen, indien hetzelfde slechts aan het doel, namelijk de ontwikkeling der verstandelijke en zedelijke vermogens der kinderen beantwoordt. |
10. De schoolonderwijzer zal voor de reinheid en netheid der school en kinderen zorg dragen, en houdt een vaderlijk tucht over de aan hem toebetrouwde jeugd. |

11. De onderwijzer verbindt zich om de school meubelen in orde te houden.
12. De schooluren worden volgenderwijze bepaald:
Vanaf den 1sten October tot den 1sten April,
Des morgens van 8 tot 11 uren.
Des middags van 1 tot 3½ uren.
Van den 1sten April tot den 1sten October,
Des morgens van 9 tot 12 uren.
Des namiddags van 1½ tot 4 uren.
13. Op Zon- en Feestdagen, insgelijks des Zaterdag zal er geen school gehouden worden.
14. De Onderwijzer zal gedurende de zomer en de winter maanden, telkens veertien dagen vacantie mogen geven.
15. De onderwijzer draagt zorg, om op de bepaalde tijden in zijne school tegenwoordig te zijn, uitgenomen bij wettelijke verhindering.
16. Er zal elk jaar in tegenwoordigheid der school commissie een openbaar onderzoek (examen) over de schooljeugd plaats hebben, en de onderwijzer zal bij die gelegenheid, de kinderen, welke zich door vleit en ordelijkheid onderscheiden hebben, aan de commissie voordragen, welke hun daarvoor met prijsgeschenken zal vereeren.
17. Na het (examen) dat telkens daags na Kersdag zal plaats hebben, zal de vacantie beginnen.
18. Na afloop van het jaarlijksch examen zal de president van de schoolcommissie een verslag van hetzelfde aan den president van den Uitv. Raad inleveren, welk verslag eerst door de schoolcommissie opgemaakt en met algemene stemmen goedgekeurd zal moeten worden, alvorens hetzelfde worde opgezonden en in de Staats Courant geplaatst.
19. De ouders hebben geen regt noch binnen, noch buiten de school, eenige aanmerkingen tegen den onderwijzer te maken, doch kunnen, hetzij mondeling of schriftelijk hunne bezwaren bij den president der schoolcommissie inbrengen, die daarover met de commissie kan raadplegen of dadelijk uitspraak doen.
20. Wederkeerig heeft de onderwijzer het regt, om de ouders die hem met voorbijgaan van het bepaalde in art. 19, aanmerkingen over het onderwijs maken, voor den president der schoolcommissie te roepen, die daarover den schoolcommissie zal

rapporteren, om over de klagten van den onderwijzer te raadplegen.

21. De leden der schoolcommissie hebben ten alle tijde het regt om de school te bezoeken, en wanneer zij eenige aanmerkingen tegen den onderwijzer hebben te maken, zullen zij hem na afloop van de school daarover afzonderlik kunnen onderhouden.
22. De onderwijzer op deze aanmerkingen geen acht gevende, zal door dat lid of leden voor de schoolcommissie worden geroepen, die naar den aard der zaak zal uitspraak doen, en desnoods, wanneer het feit van ernstiger aard is, de zaak aan den uitspraak van den Uitvoerenden Raad kunnen onderwerpen.
23. De onderwijzer zal in zijne hoedanigheid als Gouvernementsonderwijzer het regt hebben, als alle overige Gouvernementsambtenaren, zich wegens vermeend onregt door de schoolcommissie hun aangedaan, aan den Uitv. Raad te adresseren.
24. Ieder ambtenaar heeft het regt de school te bezoeken, doch zal zich onthouden eenige aanmerkingen in dezelve te maken.
25. De onderwijzer zal verplicht zijn een ondermeester naar zijn eigene keuze aan te stellen, en daarvan aan de commissie kennis geven.
26. Geene andere Gouvernementsonderwijzers dan die lidmaten der Nederd. Geref. Kerk zijn, zullen worden toegelaten, en die bewijzen van bekwaamheid en bevoegdheid tot het geven van onderwijs, aan de schoolcommissie kunnen vertonen, en door dezelve zijn goedgekeurd.
27. De ouders hunne kinderen uit de school wenschende te nemen, zijn verplicht den onderwijzer daarvan veertien dagen van te voren kennis te geven.
28. Er zullen geene kinderen op de school toegelaten worden, dan op iedere eerste dag van de maand. De namen derzelve zullen door den schoolonderwijzer aan de commissie worden opgegeven.
29. Alleen de ouders van de kinderen welke schoolgaan kunnen dezelve aldaar bezoeken, mits vooraf den onderwijzer daarvan schriftelijk kennis gevende.
30. De schoolcommissie zal het regt hebben in dit reglement zoodanige veranderingen te maken, als dezelve later bij meerderheid van stemmen zal dienstig en noodig achten onder nadere goedkeuring van den Volksraad.

Aldus gedaan in onze vergadering te Potchefstroom, op den 19den April, 1859.

Get. M. A. GOETZ, *President*.
 „ D. VAN DER HOFF.
 „ M. W. PRETORIUS.
 „ H. S. LOMBARD *Snr.*
 „ B. POORTMAN, *Secretaris*.

Goedgekeurd door den Hoog-Ed. Volksraad, ingevolge art. 20 van zijn besluit in dato 5 Mei, 1859.

IV.

ONDERWIJSWET VAN 1866.

(Goedgekeur by V. R. B. van 22 Februarie '66).

Het Gouvernement der Zuid Afrikaansche Republiek, ondervonden hebbende, dat de wet op het onderwijs alhier onvoldoende is, heeft het noodig geoordeeld vast te stellen de volgende bepalingen en reglementen waaronder alle vroegere wetten en bepalingen dien-aangaande voor vervallen zijn verklaard.

ALGEMEENE BEPALINGEN.

1. De Volksraad bepaalt jaarlijksch, hoeveel geld voor het schoolwezen mag betaald worden.
2. Overeenkomstig de middelen moet de Algemeene Schoolcommissie zooveel zij kan, in het onderwijs der jeugd voorzien.
3. Er zal zooveel mogelijk gezorgd worden, dat op de Gouvernementsschool behalve de Hollandsche ook de Engelsche taal onderwezen worde.
4. De onderwijzers genieten een jaarlijksch traktement te bepalen door de Algemeene Schoolcommissie, onder goedkeuring van den Uitvoerenden Raad.
5. De onderwijzers die ook tevens de Engelsche taal leeren, genieten bovendien jaarlijksch de som van
6. Een onderwijzer der Engelsche taal, aan den Hollandschen onderwijzer toegevoegd, geniet jaarlijksch de som van
7. Die den rang van onderwijzer begeert, of een onderwijzer, die

- op een der Gouvernementsscholen wensch geplaast te worden, vervoege zich schriftelijk bij de Algemeene Schoolcommissie.
8. De President en de leden der Uitvoerende Raad hebben ten allen tijd het regt de vergaderingen der schoolcommissiën bij te wonen, en tevens om de Algemeene Schoolcommissie tot eene vergadering byeen te roepen, tegen vergoeding van reis- en verblijfkosten.
 9. Ouders, die menen reden van klagte te hebben tegen den onderwijzer bij wien hunne kinderen schoolgaan, vervoegen zich persoonlijk of schriftelijk bij de Plaatselijke Schoolcommissie onder welke de onderwijzer ressorteert.

REGLEMENTEN.

A. REGLEMENT VOOR DE ALGEMEENE SCHOOLCOMMISSIE.

1. De Algemeene Schoolcommissie bestaande uit drie leden, door den Volksraad aangesteld, is met de zorg voor het onderwijs belast.
2. De leden der Algemeene Schoolcommissie mogen geen leden zijn van eenige Plaatselijke Schoolcommissie en moeten eene wetenschappelijke graad bezitten en leden zijn der Protestant-sche Kerk volgens artt. 21 en 24 der grondwet.
3. De commissie kiest haren eigen voorzitter en vergadert zoo dikwijls zij kan.
4. Zij ontvangt jaarlijksch van den Plaatselijken Schoolcommissie verslag omtrent den staat der school en maakt van die verslagen en van hare eigene ondervindingen een geheel en zendt dit op naar den Uitv. Raad drie weken voor de jaarlijksche zitting van de Volksraad.
5. Bij aftreding van een lid vult de Volksraad de open gevallene plaats in door een nieuw lid te benoemen volgens de vereisten in artikel 2 vermeld, op voordragt van den President van den Uitv. Raad.
6. Zij doet overal, waar het noodig is, en de beschikbare middelen zulks toelaten, door het Gouvernement doelmatige schoolgebouwen met toebehoren daarstellen.
7. Zij bevordert jongelieden, na voorafgaand examen, tot onderwijzers van den eersten, tweeden en derden rang.
8. Zij stelt onderwijzers bij de Gouvernementsscholen aan, na

- vooraf de aanstelling door het Gouvernement te doen bekrag-
tigen.
9. Zij zal bij het aanstellen van onderwijzers of bij het verleenen van den rang van onderwijzer den voorkeur geven aan diegenen die zoowel in de Hollandsche als in de Engelsche taal ervaren zijn, opdat de jeugd alhier in de gelegenheid gesteld wordt, ook de laatstgenoemde te kunnen aanleeren.
 10. Zij heeft het regt om in de Gouvernementsscholen, waar reeds een Hollandsch onderwijzer is, ook nog een ander aan te stellen, die de Engelsche taal onderwijst.
 11. Zij inspecteert de scholen zoo dikwijls zij daartoe in staat is.
 12. Zij heeft het regt de vergaderingen van de Plaatselijke Schoolcommissie bij te wonen tot raadgeving en inligting en tot dat einde zelfs zoodanige vergaderingen buitengewoon te doen bijeenkomen.
 13. Zij vormt een hof van appèl om regt te spreken tusschen de onderwijzers en de Plaatselijke Schoolcommissie. Tot het vormen van zoodanig moeten al hare leden tegenwoordig zijn. Bij andere zaken maken twee leden een quorum uit.
 14. Waar geen Plaatselijke Schoolcommissie bestaat, schrijft de Secretaris den Landdrost aan eene Schoolcommissie te vormen en aan te stellen, onder goedkeuring van den President van den Uitv. Raad.

B. REGLEMENT VOOR DE PLAATSELIJKE SCHOOLCOMMISSIE.

1. Het doel der commissie is om toezigt te houden over de scholen en hare bloei te bevorderen.
2. De Commissie bestaat uit minstens vijf en ten hoogste uit negen leden.
3. Zij moeten inwoners zijn van het district en leden van de Protestantsche Kerk, volgens art. 21 en 24 der Grondwet.
4. De Landdrost is ex-officio lid der commissie.
5. Zij heeft het regt om door middel van den Landdrost regtstreeks met het Gouvernement te corresponderen, indien zij zulks noodig acht.
6. Zij kiest haren eigen Voorzitter en Secretaris, die elk zijnen plaatsvervanger benoemt.
7. Waar de commissie uit negen leden bestaat maken vijf leden een quorum uit en waar zij uit vijf leden bestaat moet dat getal drie zijn.

8. Een lid wenschende te bedanken, moet daarvoor gegronde redenen opgeven aan de commissie, die dezelfde zal beoordelen en naar bevind van zaken handelen.
9. De commissie vult bij meerderheid van stemmen de opengevallene plaatsen aan.
10. De commissie vergadert eens in de maand ten huize van een harer leden op een vastgestelde dag en uur.
11. Zij houdt kladnotulen van elke vergadering en schaft zich een notulenboek aan, waarin de handelingen in het net worden overgeschreven om op de volgende vergadering te worden voorgelezen, en, na goedgekeurd te zijn, door den voorzitter en secretaris namens de commissie te worden getekend.
12. Zij benoemt in elke vergadering twee harer leden om gedurende de lopende maand minstens eenmaal de school te bezoeken.
13. Elk lid der commissie heeft het regt, zoo dikwels hij wil, met boven genoemd doel de school te bezoeken.
14. Bij zoodanig bezoek mogen de leden geen afkeurende aanmerking tegen den onderwijzer maken, in tegenwoordigheid der kinderen.
15. De schoolcommissie heeft het regt den onderwijzer bij pligtverzuim of andere overtredingen te vermanen en voorlopig te schorsen. Die straf van schorsing kan echter niet toegepast worden of al de leden moeten tegenwoordig zijn, en dan geschiedt zulks bij meerderheid van stemmen.
16. Een lid, door ziekte of andere oorzaken verhinderd om de vergadering bij te wonen kan een ander in zijne plaats zenden, door alleen bij zulke gevallen als in art. 15 vermeld.
17. Bij schorsing van den onderwijzer geeft de commissie hiervan terstond kennis aan den secretaris der Algemeene Schoolcommissie, met toezending van al de noodige documenten.
18. Zoo de Algemeene Schoolcommissie in zoodanige zaak eene uitspraak doet strijdig met het gevoelen der plaatselijke commissie, vervoegt zij zich bij den Uitv. Raad als hoogste hof van appèl in Schoolzaken.
19. De commissie houdt jaarliks een openbaar examen, op een der dagen tusschen Kerstmis en Nieuwe Jaar, en deelt prijzen uit aan de kinderen, zooveel mogelijk uit eigen kas voorziende, en zorgt, dat de kinderen over het geheel dien dag genoeglijk doorbrengen.
20. Een of twee dagen voor de wintervacantie houdt zij een examen

- met gesloten deuren, waarbij slechts een quorum der commissie behoeft tegenwoordig te zijn.
21. De commissie heeft het regt om kinderen van behoeftige ouders gratis ter school te zenden. Wanneer ouders tot dat einde bij de commissie aanzoek doen, zal de meerderheid beslissen of het verzoek der ouders zal toegestaan worden.
 22. Zij hoort en beoordeelt alle klagten van ouders, die bij de commissie inkomen.
 23. Zij zendt jaarlijksch aan den secretaris der Algemeene Commissie minstens vier weken voor de gewone zitting van de Volksraad, een verslag op van den staat der school.
 24. Zij heeft het regt onderling huishoudelijke bepalingen en reglementen te maken, mits niet strijdig met bovenstaande reglementen, en geen inbreuk makende op het reglement voor onderwijzers.

VORM OF MODEL VAN HUISHOUDELIJKE REGLEMENTEN EN REGLEMENTEN VAN ORDE VOOR DE VERGADERINGEN DER PLAATSELIJKE SCHOOLCOMMISSIE.

A. HUISHOUDELIJK REGLEMENT.

1. Elk lid moet stiptelijk op den bepaalden tijd in de vergadering present zijn, en de vergadering niet verlaten dan met toestemming van den voorzitter.
2. Een kwartier te laat komende zal hij en bij niet verschijning boete betalen.
3. Indien een lid om wettige redenen de vergadering niet kan bijwonen moet hij daarvan schriftelijk kennis geven aan den voorzitter, minstens een uur voor het houden der vergadering.
4. Elk lid betaalt maandelijks een contributie van
5. De leden die benoemd zijn om gedurende de maand de school te bezoeken, kunnen bij pligtverzuim in deze beboet worden niet hooger dan
6. Onordelijk gedrag gedurende de vergadering is onderhevig aan een boete van tot toe, en bij herhaling van onordelijkheid kan de vergadering zoodanig lid bij meerderheid van stemmen van zijn lidmaatschap vervallen verklaren.
7. Van die boetegelden en van vrijwillige bijdragen, die er mogten inkomen, is de secretaris cassier.

8. Hij doet op de laatste vergadering der commissie verslag van den staat der kas.
9. Als de vergadering het noodig oordeelt kan zij dit verslag meermalen vragen.
10. De secretaris zorgt dat papier, pennen en inkt voorhanden zijn, daar waar de vergadering gehouden wordt.
11. Het lid bij wien de vergadering aan huis gehouden wordt zorgt voor licht, enz.
12. De commissie houdt elk jaar, na het houden van het openbaar examen eene buitengewone bijeenkomst tot gezellig verkeer, waarbij ze ook anderen uitnodigt.

B. REGLEMENT VAN ORDE.

1. De voorzitter opent den vergadering op den bepaalden tijd door te zeggen: ik verklaar de vergadering voor geopend.
2. Hij doet den secretaris de notulen voorlezen.
Hij vraagt:
 1. De twee leden die het maandelijks schoolbezoek hebben afgelegd, naar hun verslag, leest hetzelfde aan de vergadering voor en deponeert het bij de notulen van de secretaris.
 2. Den onderwijzer naar den staat der school, of de ouders het schoolgeld behoorlijk betalen, en verder hetgeen hij noodig oordeelt. Met dit verslag handelt hij als met het voorgaande.
 3. Aan elk der leden of zij iets hebben aan te merken.
 4. Hij stelt voor, welke leden de school zullen bezoeken.
 5. Hij stelt voor bij wien der leden de vergadering de volgende keer zal gehouden worden.
 6. Hij vraagt of er nog iemand is, die iets omtrent de schoolzaken wenscht te bespreken.
 7. Hij herinnert de leden tot betaling hunner contributie en boetegelden zoo die er zijn.
 8. Hij sluit de vergadering door te zeggen: ik verklaar de vergadering voor geeindigd.

C. REGLEMENT VAN ORDE VOOR HET JAARLIJKSCH OPENBAAR EXAMEN.

1. Alle leden moeten in het zwart gekleed zijn.
2. Een kwartier uurs of daaromtrent voor het examen begint vereenigen zij zich aan het huis van den voorzitter.

3. Zij gaan gezamenlijk naar den school.
4. De voorzitter wijst in de school de leden hunne zitplaatsen aan.
5. De voorzitter opent het examen met gebed.
6. De onderwijzer stelt elk der leden ter hand eene lijst van werkzaamheden.
7. Elk der leden heeft het regt om als er een vak door een onderwijzer is afgehandeld, den kinderen over dat vak iets te vragen.
8. Na den afloop der werkzaamheden deelt de voorzitter namens de commissie de prijzen uit, en houdt een gepaste toespraak.
9. Is de President of eenig lid van den Uitv. Raad of van den Volksraad aanwezig op de plaats, waar het examen gehouden wordt, dan zorgt de voorzitter, dat die heeren behoorlijk uitgenodigd worden om het examen te komen bijwonen.

C. REGLEMENT VOOR DE GOUVERNEMENTS ONDERWIJZERS.

1. De Gouvernements onderwijzers moeten een onderwijzers rang bezitten, hier of elders verkregen, en leden zijn der Protestantsche Kerk volgens art. 21 en 24 der grondwet.
2. Zij moeten onderwijs geven in het lezen, schrijven, rekenen en zingen (vooral van de Psalmen en Gezangen bij de Nederlandsch Hervormde Gemeente in gebruik) voorts in de bijbelsche en vaderlandsche geschiedenissen, aardrijkskunde en taalkunde.
3. Zij stellen zich bij hun onderwijs steeds ten doel, de ontwikkeling van de verstandelijke en zedelijke vermogens der kinderen.
4. Zij houden aantekeningen van goed gedrag en van vlijt der kinderen, om naar die aantekening het uitdelen der prijzen te regelen.
5. Zij oefenen eenen vaderlijke tucht over de kinderen uit.
6. Zij zorgen voor orde en reinheid in de school.
7. Zij zorgen dat de schoolmeubelen zoover mogelijk in bruikbaren staat blijven.
8. Zij moeten vijf uren per dag schoolhouden, van 's morgens 9 tot 12 en 's middags 2 tot 4 uren.
9. Zij zullen zonder wettelijke verhindering een kwartieruurs voor het aangaan der school present zijn.
10. Zaterdags, Zondags en op alle erkende feestdagen is er geen school.

11. Als het getal kinderen 75 en daarboven bedraagt, moeten zij zich voor eigen rekening van een ondermeester voorzien.
12. Zij geven tweemaal in het jaar vakantie voor den tijd van veertien dagen, des Zomers beginnende met Kersmis en des winters in het begin der maand Juny, den dag door de commissie te bepalen.
13. Zij behoeven in de school geene aanmerkingen af te wachten van iemand hoegenaamd. Hij die aanmerkingen wenscht te maken kan dat mondeling of schriftelijk doen aan den plaatselijke schoolcommissie of ook aan den onderwijzer zelve, doch niet in tegenwoordigheid der kinderen. (Zie voorts art. 9 der algemeene Bepalingen).
14. Zij kunnen van elk kind schoolgeld eischen per maand Rds. 1-5-2, voor een kind beneden, en Rds. 2 boven de 12 jaar.
15. Zij kunnen schoolboeken gebruiken, als zij het geschiktst oordeelen, doch zullen in deze ook tevens de wenken der commissie niet mogen voorbijzien en zich ook tevens schikken naar de omstandigheden hier ten lande, die het niet altijd veroorloven dat doelmatige schoolboeken door de ouders worden aangeschaft.
16. Zij komen met de ouders van de kinderen overeen om al of niet schrijfbehoeften te verschaffen, en zoo zij die verschaffen, brengen zij die bij de ouders in rekening.
17. Zij kunnen zich bij verschil tusschen hen en de Plaatselijke Schoolcommissie beroepen op het oordeel der Algemeene Commissie.
18. Zij kunnen als zij door de Plaatselijke Schoolcommissie geschorst zijn in hunne betrekking, de Algemeene Commissie als het hof van appel oproepen, en van de uitspraak van dat hof appelleren op den Uitv. Raad der Z. A. Republiek.
19. Zij zijn verplicht de vergaderingen der Plaatselijke Schoolcommissie onder welke zij ressorteeren, bij te wonen, wanneer de commissie zulks verlangt.

D. REGLEMENT VOOR DE DISTRICTSONDERWIJZERS.

1. Districtsonderwijzers zijn dezulken, die buiten de dorpen, op eene of andere geschikte plaats, liefst bij den veldkornet der wijk, de kinderen der buitenlieden onderwijzen.
2. Zij moeten onderwijs geven in lezen, schrijven, rekenen, zingen, bijbelsche geschiedenis en waartoe zij verder met goedvinden der ouders in staat zijn.

3. Zij moeten minstens vijf uren per dag schoolhouden, de Zaterdag, Zondagen en Feestdagen uitgezonderd.
4. Zij moeten eene aanstelling van de Algemeene Schoolcommissie bezitten en zoodra zij zich in eene wijk vestigen willen, moeten zij die aan de Veldkornet vertoonen, die dezelfde voor gezien teekent.
5. Zij zijn verplicht in het district voor hetwelk zij benoemd zijn, te blijven, en wenschen zij in een ander district te gaan, dan moeten zij daartoe aanvraag doen bij de Algemeene Schoolcommissie.
6. Zij moeten zooveel kinderen uit het district in hunne school opnemen als zij kunnen, mits de localiteit zulks toelaat en de eigenaars der plaats hiermee tevreden zijn.
7. Zij genieten van den eigenaar der plaats vrije woning en een billijk schoolgeld, en al datgene waartoe zij met de ouders der kinderen overeenkomen.
8. Zij genieten van het Gouvernement eene jaarlijksche toelage niet te boven gaande vijf en twintig ponden sterling, mits zij niet minder dan 12 kinderen, doorelkander gerekend, gedurende het jaar onderwijs geven.
9. Zij moeten een bewijs van den Veldkornet aan de Algemeene Schoolcommissie inzenden, zoodra zij zich in eene wijk gevestigd hebben.
Dit bewijs moet inhouden: wanneer zij hunne school geopend hebben en hoeveel kinderen zij onderwijzen. En zijn zij eenmaal gevestigd moet een dergelijk bewijs jaarlijksch worden ingeleverd.
10. Zij staan onder onmiddellijk toezigt van den Veldkornet der wijk in welke zij zich gevestigd hebben.
11. Zij kunnen zich, wanneer zij meenen onregt te zijn aangedaan, bij den Algemeene Schoolcommissie beklagen.
12. Zij moeten voor den Veldkornet als klerken werkzaam zijn in schrijfwerk voor dienstzaken mits door zoodanig schrijfwerk het onderwijs niet belemmerd worde.

V.

INSTRUKTIE DER COMMISSIE TOT HET AFNEMEN VAN EXAMEN VOOR ONDERWIJZERS IN DE Z. A. REPUBLIC.

1. De commissie tot het examineeren van hen, die eene aanstelling als Gouvernements onderwijzer verlangen in de Hollandsche

of Engelsche taal, of wel beide, bestaat uit vijf leden, waarvan drie een quorum uitmaken.

2. Geen onderwijzer ontvangt toelage van den Staat zonder een Diploma van voldoende bekwaamheid van de Commissie te hebben ontvangen met uitzondering van hen, die thans Gouvernements salaris genieten.
3. De Commissie wordt door ZHEd. den Staatspresident benoemd en kiest uit haar midden een voorzitter en secretaris.
4. Zij houdt hare vergaderingen te Pretoria, in het openbaar of geheim, naar haar goedkeuren.
5. Zij ontvangt geene beloning.
6. Wanneer de voorzitter of secretaris het dorp verlaten, dragen zij hunne werkzaamheden aan een der leden op.
7. De vakken waarin examen moet worden afgelegd zijn: lezen, schrijven, rekenen, algemeene en bijbelsche geschiedenis, taalkunde, aardrijkskunde en pedagogie. Deze worden onder de leden verdeeld, doch ieder lid kan zich van eenig bepaald vak verschoonen.
8. Het examen voor onderwijzers is tweeërlei; districts onderwijzers en hoofdonderwijzers, wordende voor den laatsten meerdere bekwaamheid vereischt.
9. Wanneer door den Uity. Raad of Zijn HEd. den Staatspresident wordt kennis gegeven aan den secretaris der commissie, dat een candidaat wenscht geexamineerd te worden geeft deze aan den voorzitter daarvan berigt, die zoo spoedig mogelijk tijd en plaats bepaalt voor het examen, de aanwezige leden zamenroept, en den examinandus aanschrijft te verschijnen met overlegging zijner documenten.
10. De leden voor de vergadering inlichtingen te krijgen omtrent het levensgedrag van den examinandus.
11. De examinandus moet lidmaat zijn van een Protestantsch Kerkgenootschap.
12. De commissie beoordeelt den documenten door den examinandus overlegd, overweegt de inlichtingen omtrent hem verkregen, en besluit of hij tot het examen al dan niet zal worden toegelaten of vooraf andere papieren moet produceren.
13. De besluiten worden bij meerderheid van stemmen aangenomen, zullende bij staking van stemmen geene toelating plaats vinden.
14. De commissie geeft aan den afgewezen candidaat kennis binnen welken tijd hij zich weder voor het examen kan aanmelden.
15. De commissie geeft aan den Uity. Raad kennis van den afloop

van het examen en overhandigt den geexamineerde bij toelating een diploma.

16. De commissie vergadert twee malen 's jaars behalve in buitengewone gevallen.
 17. Ter bestrijking van onkosten zal ieder examinandus vooruit moeten betalen, voor districts onderwijzer 10 s. en voor hoofdonderwijzer 30 s.
- Aldus gedaan en goedgekeurd bij besluit van den HEd Uitv. Raad, dato 16 Maart 1869. - art. 7.

VI.

WET 4, 1874.

REGELENDE HET ONDERWIJS IN DE ZUID-
AFRIKAANSCH E REPUBLIEK.

(Vastgesteld bij Volksraadsbesluit, art. 155, d.d. 23 October 1874.)
Opgeneem in Locale Wetten der Z. A. Republiek, Dl. 1849—1885,
blss. 566—582.

VII.

REGLEMENT TOT HET EXAMINEREN VAN
ONDERWYZERS.

(Goedgekeurd en vastgesteld by besluit van den Uitv. Raad, d.d.
12 Mei 1876, art. 95.)
Opgeneem in Locale Wetten der Z. A. Republiek, Dl. 1849—1885,
blss. 643, 644.

VOORLOPIGE REGULASIES VAN 1879.

REGULATIEN AANBEVOLEN VOOR DE LEIDING VAN DEN SUPERINTENDENT VAN HET ONDERWYS VOOR HET TOEKENNEN VAN PRIMAIRE SUBSIDIE AAN SCHOLEN IN DE TRANSVAAL (GEENE GOVERNEMENTSSCHOLEN ZIJNDE), EN IN HET TOEKENNEN VAN EENE SECONDAIRE SUBSIDIE OF BETALING NAAR RESULTATEN TE WORDEN GEVONDEN BIJ DE OFFICIEELE INSPECTIE, GEDURENDE HET JAAR.

1. Alvorens eenige School, geen Gouvernements School zijnde, ondersteuning uit de publieke fondsen kan ontvangen, moet dezelve worden aanbevolen door niet minder dan 10 huisvaders in het district waarin dezelve gelegen is, en deze aanbeveling moet worden ondersteund door den Landdrost van het district en door een geestelijke in het district wonende, of officieel daarmee in betrekking staande. Het moet verder worden vertoond, indien de school in eene stad gelegen is, dat ten minste twintig scholieren de school bezoeken, en hunne namen op de naamlijst der School zijn ingeschreven, en indien de School in een dorp of landelijk district gelegen is, dat ten minste twaalf scholieren de School bezoeken en hunne namen op de naamlijst ingeschreven zijn.
2. De Superintendent van het Onderwijs zal besluiten met betrekking tot het elke applicatie, of het moet worden aange-toond dat twintig of twaalf scholieren de school bezoeken.
3. Het moet ook ter voldoening van den Superintendent van het Onderwijs vertoond worden, dat alle onderwijzers bij de School voor welke ondersteuning gevraagd wordt, bekwaam zijn onderwijs te geven.
4. De aanbevelingen zullen in den volgende vorm zijn:
Wij, de ondergeteekenden, zijnde huisvaders in de (stad of district van zooals het geval moge zijn) recomman-deren dat de school te bestuurd door, uit de publieke fondsen zal worden ondersteund. Deze School heeft sedert den dag van 18 , bestaan. Wij hebben de naamlijst der Scholieren onderwijs ontvangende nagezien, en

vinden het getal te zijn; namelijk jongens,
en meisjes.

Geteekend.	Naam.	Woonplaats.
------------	-------	-------------

Wij getuigen hiermede dat eene school (of tweede School, zooals het geval moge zijn) noodig is in de stad (of district zooals het geval moge zijn) en dat de personen die de voorgaande recommandatie geteekend hebben, werkelijk op de plaats wonen waar de school zal worden geopend.

(Geteekend)

Landdrost.
GEESTELIJKE.

5. Wanneer het door Zijne Excellentie den Luit. Gouverneur, gerekommandeerd overeenkomstig de voorgaande bepalingen (geene Gouvernementsschool zijnde), ondersteuning uit de publieke fondsen ontvangen zal, zal deze ondersteuning op de volgende wijze geschieden:
6. Er zal maandelijks betaald worden aan de bestuurders of aan den eigenaar der School, (voor twaalf maanden in het jaar) de som van vijf shillings voor ieder kind of scholier, geregeld de school bezoekende en geregeld onderwijs ontvangende.
7. Met „geregeld onderwijs” moet verstaan worden tegenwoordigheid op iedere schoolvergadering; tengevolge hiervan wordt de subsidie berekend en betaald naar het gemiddeld bezoek der School en niet naar de namen der scholieren op de naamlijst der School.
8. Het gemiddeld bezoek zal worden gevonden, indien het totaal bedrag der School bezoeken gedeeld wordt door het getal der schoolvergaderingen (schooltijden of schooldagen). Breuken zullen in deze berekeningen worden uitgelaten; dus indien 20.5 in het geregelde bezoek voorkomen, zal er voor 20 worden betaald.
9. Indien het gemiddelde bezoek op eenige School, door het Gouvernement ondersteund, ten alle tijde beneden half het minimum getal voor haar bestaan vereischt, zoude vallen, dan zal alle ondersteuning aan die School ophouden, tot tijd en wijle dezelve wederom gerekommandeerd en het bewezen wordt dat het vereischte getal scholieren wederom de school bezoeken.
10. Het hoogste bedrag als subsidie aan eenige private School toegekend zal Een Honderd en Tagtig Ponden Sterling per jaar

bedragen, dat is te zeggen, de subsidie zal worden betaald voor zestig scholieren, geregeld de school bezoekende; indien een groter aantal dan zestig geregeld de school bezoeken, zal de subsidie niet meer dan genoemd bedrag bedragen, namelijk, Een Honderd en Tachtig Ponden per jaar.

11. Alle Scholen hulp van het Gouvernement ontvangende, zullen onderworpen zijn aan de inspectie van den Superintendent van Onderwijs of zijn ondergeschikte, die onderzoek zal doen naar den aard der inrigting, de hoedanigheid der middelen in het onderwijzen, en de vooruitgang der scholieren overeenkomstig der standaarden toen goedgekeurd.
12. Eenige subsidie onder deze regulasies aan eene school betaald, kan worden teruggetrokken indien de Superintendent van Onderwijs rapporteert, dat geene genoegzame ruimte aan de scholieren gegeven wordt of dat het onderwijs ontoereikend is.
13. De Hoofd Onderwijzer van iedere School, ondersteuning van Gouvernementswege ontvangende, zal aan den Superintendent van Onderwijs, met begin van iedere maand een verslag van de afgelopen zenden aanwijzende het getal der scholieren op de naamlijst der school, het getal der schoolbezoeken van ieder scholier, en het getal der schoolvergaderingen gedurende de maand. Dit verslag moet door alle onderwijzers der school getekend zijn, en een certificaat van nauwkeurigheid moet hetzelfde vergezellen, geteekend door twee huisvaders in de buurt, welke de naamlijst der school met het verslag vergeleken hebben. Eenige opzettelijke vervalsching van dit verslag zal de terugtrekking van alle Gouvernements ondersteuning tengevolge hebben.
14. Rondtrekkende schoolmeesters zullen volgens dezelfde schaal als de onderwijzers in de gevestigde scholen ondersteund worden, nadat zij den Superintendent van Onderwijs overtuigd hebben, dat zij bekwaam zijn om te onderwijzen, en gerekommandeerd zijnde op de voorgeschreven wijze; hunne scholen zullen aan inspectie onderworpen, en hunne verslagen van scholieren moeten maandelijks aan den Superintendent van Onderwijs gezonden worden.

SECONDAIRE SUBSIDIE.

15. Buiten en behalve primaire hulp aan private scholen gegeven, naar het gemiddeld bezoek der scholieren berekend, zal eene

secondaire hulp worden verleend, berekend naar de resultaten verkregen bij het officieele examen gedurende het jaar. Voor alle scholieren welke in alle vakken in de derde standaard passeren, zal de somma van Een Pond per jaar worden betaald, en voor alle scholieren welke in alle vakken in de vierde standaard passeren, de somma van Vier Pond per jaar.

16. Deze secondaire hulp voor resultaten is bestemd als een bonus (premie) aan de onderwijzers, en moet onder hen in de volgende evenredigheid worden verdeeld: —
 1ste geval. — Een onderwijzer ontvangt het geheel.
 2de geval. — Twee onderwijzers. Hoofd Onderwijzer 6/10.
 1ste Assistent 4/10.
 3e geval. — Drie onderwijzers. Hoofd onderwijzer 5/10. 1ste Assistent Onderwijzer 3/10. 2de Assistent Onderwijzer 2/10.
17. Deze subsidie zal niet worden betaald aan eenige Onderwijzer gerangschikt onder den tweeden assistent, noch aan rondgaande onderwijzers wier scholen dikwijls op zulke verre afstanden zullen zijn, dat het houden van de noodige inspectie onmogelijk is.
18. Eenige rondgaande Onderwijzer mag evenwel zijne scholieren ter examinatie onderwerpen bij de geregelde inspectien van eene naburige gevestigde school, en zal dan gerechtigd zijn tot deze secondaire hulp op dezelfde wijze als de Onderwijzers der gevestigde scholen.

IX.

WET No. 10, 1880.

TOT REGELING VAN DE WIJZE OM UIT DE PUBLIEKE INKOMSTEN SUBSIDIE TE KRIJGEN TEN DIENSTE VAN ALGEMEEN ONDERWIJS.

(Vastgesteld door den Administrateur der Transvaalsche Provincie, met advies en consent van de Wetgevende Vergadering.)
 Opgeueem in Locale Wetten der Z. A. Republiek. Dl. 1849—1885, blss. 764—766.

GOUVERNEMENTS REGLEMENTEN TEN OPZICHTE VAN SUBSIDIES TEN BEHOEVE VAN ELEMENTAIRE SCHOLEN.

28 AUGUSTUS 1880.

Opgeneem in Locale Wetten der Z. A. Republiek,
Dl. 1849—1885; blss. 767—772.

XI.

WET No. 1, 1882.

REGELENDE HET ONDERWIJS VOOR DE BLANKE
BEVOLKING IN DE Z. A. REPUBLIEK.

(Bekrachtigd door besluit van de H. Ed. Achth. Volksraad,
dd. 4 Mei 1882, Art. 44.)

Opgeneem in Locale Wetten der Z. A. Republiek, Dl. 1849—1885,
blss. 1069—1075.

XII.

WET No. 13, 1886.

TOT HET DAARSTELLEN VAN EEN RAAD VAN
EXAMINATOREN.

(Goedgekeurd en vastgesteld bij besluit van den Ed. Achth. Volks-
raad, art. 563, dd. 18 Juny 1886.)

Opgeneem in Locale Wetten der Z. A. Republiek Dl. 1886—1887,
blss. 54—56.

REGLEMENT.

TER VEREENIGING VAN VOORBEREIDING EN
OPLEIDING SCHOOL.

(Goedgekeurd bij Volksraadbesluit art. 626 van 20 Junie '87).

1. De Voorbereidingschool zal voortaan een deel uitmaken van de Opleidingschool.
2. Het onderwyzend personeel zal bestaan uit: —

Een Hoofdonderwijzer met een jaarwedde van	£ 500.
Een Assist. onderwijzer	£ 300.
Een onderwijzer in het Eng.	£ 200.
Een Leeraar in de Delfstofkunde	£ 100.

- Een Hoofdonderwijzer v. d. Voorber.school £ 250.
 Een Assist. onderwijzer £ 200.
 Kweekeling onderwijzers te zamen £ 100.
3. De geheele inrigting zal staan onder toezicht van den hoofdonderwijzer der opleidingschool en het bestuur zal berusten bij het Comité aangesteld bij art. 3 van wet No. 1 van 1882, welk Comité jaarlijksch aan de HoogEd. Reg. verslag zal doen over de geheele inrichting over het verlopen dienstjaar, met inbegrip van finantieel verslag.
 4. De hoofdonderwijzer van de Opleidingschool zal het regt hebben de vergaderingen van het Comité bij te wonen, en aan de beraadslagingen deel te nemen zonder evenwel recht van stemmen te hebben. Op verzoek van een of meer leden die er bezwaar tegen mochten hebben dat de hoofdonderwijzer bij de behandeling van een of ander punt zal tegenwoordig zijn, zal hij tijdelijk de vergadering moeten verlaten totdat het Comité over dat punt heeft beslist.
 5. Bij deze en andere stemmingen beslist de meerderheid der aanwezige leden. Bij staking van stemmen is de stem van de voorzitter beslissend.
 Aanstellingen van onderwijzers zullen geschieden door ZHEd. den Staatspresident, in overleg met het bestuur, waarbij benevens de wetenschappelijke bekwaamheid, ook gelet zal worden, zoowel op godsdienstige beginselen als op zedelijk gedrag.
 6. Om toegelaten te worden tot de Voorbereidingschool wordt een examen vereischt in de vakken van het lager onderwijs, en tot toelating tot de Opleidingschool, volgens art. 4 der bepalingen van Lager en Middelbaar onderwijs van wet No. 2, 1882.
 7. De houders van beurzen bedoeld bij Volksraadbesluit art. 423 dd. 4 Junie 1886, zullen vrijgesteld zijn van het toelatingsexamen voor de Voorbereidingschool.
 De Opleidingschool zal geopend worden met gebed en het lezen van een gedeelte uit Gods woord; en zal gesloten worden met gebed. Bij het wetenschappelijk onderwijs zal niets geleerd worden dat in directen strijd is met den bijbel.
 8. De Voorbereidingschool zal geopend worden met gebed, het lezen van een gedeelte uit Gods woord, en behandeling van de bijbelgeschiedenis. Het bijbelonderwijs zal niet leerstellig zijn.
 Ook de sluiting van de school zal geschieden met gebed.

Ingeval ouders of voogden, wenschen dat hunne kinderen of pupillen bij het geheel of een gedeelte van het godsdienst-
onderwijs niet zullen tegenwoordig zijn, zullen zij daarvan
schriftelijk moeten kennisgeven aan den Hoofdonderwijzer.

Het muziekonderwijs zal zich bepalen tot een algemeene
kennis van het notenstelsel met inbegrip van de notatie van
ons kerkmuziek.

9. De leeraar in de Delfstofkunde zal minstens twee uren per
week Zaterdag voormiddag, onderwijs geven in zijn vak.

Deze klasse zal ook toegankelijk zijn voor niet leerlingen
der school tegen betaling van 5 s. per maand.

De leeraar in de Delfstofkunde zal tevens opgedragen wor-
den gedurende de vakantietijden door de Republiek te reizen
om mineralen te verzamelen. Hij zal zijne diensten verder
beschikbaar stellen voor de Regeering.

XIV.

WET No. 8, 1892.

REGELENDE HET ONDERWIJS DER BLANKE BEVOL-
KING IN DE ZUID AFRIKAANSCH E REPUBLIEK, TER
VERVANGING VAN WET No. I, 1882.

(Goedgekeurd bij besluit van den Edelachtbaren Eersten Volksraad,
dd. 2 Junie, 1892, art. 362.)

Opgeneem in Locale Wetten der Z. A. Republiek, Dl. 1890—1893,
blss. 422—437.

XV.

EERSTE VOLKSRAADSBESLUIT, 1 Juni 1892.

Opgeneem in Locale Wetten der Z. A. Republiek, Dl. 1890—1893,
blss. 603—604.

XVI.

WIJZIGINGEN IN DE ALGEMEENE BEPALINGEN
OMTRENT DE EXAMENS EN DE TOELATINGEN.

(Goedgekeurd bij besluit van den Edelachtbaren Eersten Volksraad,
art. 356, dd. 2 Junie 1892.)

Opgeneem in Locale Wetten der Z. A. Republiek, Dl. 1890—1893,
blss. 605—609.

XVII.

WET No. 8, 1893.

ZIJNDE WIJZIGING VAN WET No. 8, 1892, REGELENDE
HET ONDERWIJS VAN DE BLANKE BEVOLKING IN DE
ZUID-AFRIKAANSCH E REPUBLIEK.

(Zooals goedgekeurd en vastgesteld bij Eerste Volksraadsbesluiten
art. 978 dd. 2 Augustus 1893, artt. 982 en 983 dd. 3 Augustus
1893 en artt. 994, 995 en 1000 dd. 5 Augustus 1893).

Opgeneem in Locale Wetten der Z. A. Republiek, Dl. 1890—1893,
blss. 859—863.

XVIII.

VOORSTELLEN TOT WIJZIGING EN UITBREIDING
DER ALGEMEENE BEPALINGEN OMTRENT DE
EXAMENS EN TOELATINGEN.

(Goedgekeurd bij Eerste Volksraadsbesluit art. 1241, '93.)
Opgeneem in Locale Wetten der Z. A. Rep., Dl. 1890—1893,
blss. 859—863.

XIX.

WET No. 6, 1895. ZIJNDE WIJZIGING VAN WET No. 13,
1886, TOT HET DAARSTELLEN VAN EEN RAAD
VAN EXAMINATOREN.

(Goedgekeurd en vastgesteld bij art. 555, dd. 2 Juli 1895, van de
besluiten van den Edelachtb. Eersten Volksraad.)

Opgeneem in Locale Wetten der Z. A. R., Dl. 1895, blss. 19 tot 43.

XX.

WET 14, 1896. TER WIJZIGING VAN ZEKERE BEPA-
LINGEN IN DE WETTEN EN EERSTE VOLKSRAADS-
BESLUITEN OP HET ONDERWIJS IN DE
Z. A. REPUBLIEK.

(Gewijzigd en goedgekeurd bij artt. 1063—1087 van de besluiten
van den E. A. Eersten Volksraad, dato 30 Juli 1896.)

Opgeneem in Locale Wetten der Z. A. Republiek, Dl. 1896,
blss. 149—153.

XXI.

WET No. 15, 1896. TER VERDERE VOORZIENING IN HET ONDERWIJS EN DE OPVOEDING VAN BLANKE KINDEREN OP DE GEPROCLAMEERDE GOUDVELDEN IN DE Z. A. R.

(Goedgekeurd bij artt. 1088—1092 der besluiten van den E. A. Eersten Volksraad, dato 30 Juli, 1896.)
Opgeneem in Locale Wetten der Z. A. Rep.; Dl. 1896,
Blss. 154—155.

XXII.

WET No. 16, 1896. ZIJNDE WIJZIGINGEN VAN WET No. 6, 1895, ETC., ZOOALS VOORGESTELD DOOR DEN RAAD VAN EXAMINATOREN IN DE Z. A. REPUBLIEK.

(Gewijzigd en goedgekeurd door den E. A. Eersten Volksraad bij artt. 1144—1159 zijner besluiten dato 7 Aug. '96.)
Opgeneem in Locale Wetten der Z. A. Republiek; Dl. 1896,
blss. 156—158.

XXIII.

WET No. 1, 1898. REGELENDE DE STICHTING EN INSTANDHOUDING VAN AMBACHTSCHOLEN.

(Na wijziging goedgekeurd door Ed. Achtb. Eersten Volksraad bij art. 95 zijner notulen: dd. 9 Mei '98.)
Opgeneem in Locale Wetten der Z. A. Republiek; Dl. 1898,
blss. 5—7.

XXIV.

WET No. 7, 1898. TER WIJZIGING VAN ART. 29 VAN WET No. 8, 1892.

(Goedgekeurd door den Edelachtbaren Eersten Volksraad bij art. 666 der notulen dd. 29 Juni 1898.)
Opgeneem in Locale Wetten der Z. A. Republiek; Dl. 1898,
bls. 15.

WIJZIGING VAN WET 8, 1892.

(Goedgekeurd bij Eerste Volksraadbesluit, art. 306/98.)

1. Aan art. 1 wordt toegevoegd de volgende alinea:
Aan de kinderen van de blanke bevolking in den O. V. S. wordt op dezelfde voorwaarde als onze eigen kinderen toegang tot onze scholen verleend; echter zullen zij uitgesloten zijn van de mededinging naar staatsbeurzen en niet kunnen delen in de subsidie voor losiesgelden, als omschreven in artt. 10 en 11 van wet No. 14, 1896.
2. Art. 21 gewijzigd als volgt:
De Regeering eischt, dat in alle van Regeeringswege ondersteunde scholen het onderwijs in de verschillende leervakken gegeven wordt in Protestantsch Christelijke geest. Dat de school met gebed geopend en met dankzegging gesloten wordt; dat de bijbel gedurende de schooluren gelezen en onderwezen wordt; terwijl de Regeering toelaat dat ook Catecheties onderwijs gegeven wordt in de uren voor de behandeling der bijbelsche geschiedenis bestemd.
3. Aan art 17, gewijzigd bij besluit van de E. A. E. V., dd. 6 Sept. '94 art 1605, wordt de volgende alinea toegevoegd:
Voor een leerling zal over het geheele kwartaal subsidie uitbetaald worden, indien hij minstens 45 schooldagen de school bezocht heeft, met dien verstande egter, dat voor eene maand, waarin hij minder dan 8 dagen school heeft gegaan, de subsidie vervalt en dat een kind, dat een deel des kwartaals ingeschreven was als leerling, een evenredig aantal dagen de school moet bezocht hebben, om de commissie aanspraak op subsidie te geven voor twee maanden of eene maand.
4. Art. 32 wordt aangevuld met de volgende alinea:
De Supt. van Onderwijs heeft de bevoegdheid om aan onderwijzers, die minstens 10 jaar het gesubsidieerd onderwijs in de Z. A. Rep. trouw gediend hebben en ouder dan 40 jaar zijn, een certificaat toe te kennen, gelijkstaand met het certificaat van het examen als onderwijzer derde klas van de Raad van Examinatoren mits uit inspecteurs rapporten gebleken is dat zij bekwame en praktische mannen zijn.
5. Aan art. 51 worden de volgende alinea's toegevoegd:

Zij die aldus tot het Gymnasium toegelaten worden, zijn leerlingen van het Staatsgymnasium.

Toehoorders kunnen onder nadere regeling, door het curatorium, in overleg met den Raad van Docenten, vast te stellen, tot het Gymnasium worden toegelaten:

(a) Voor alle vakken van 't e.v. toelatingsexamen, indien applicanten kunnen aantonen, dat zij wegens gegronde redenen, verhinderd waren, aan het laatstvoorafgaande examen deel te nemen.

(b) Voor enkele vakken, mits dat het 't onderwijs aan de leerlingen gegeven, niet schaadt.

XXVI.

WET No. 1, 1899.

BETREFFENDE DE OPRICHTING EN INSTANDHOUDING EENER MYNSCHOOL IN DE ZUID-AFRIKAANSCH REPUBLIC.

(Goedgekeurd door den EdelAchtb. Eersten Volksraad, bij art. 209
zijner notulen, dd. 18 Mei 1899.)

Opgeneem in Locale Wetten der Z. A. Rep. Dl. 1899, blss. 1—4.

AANHANGSEL II.

(Sommige van die belangrikste rapporte en verslae in verband met die geskiedenis van onderwys in die Republiek.)

	Bls.
I. Report of the Pretorian Committee appointed 18th Febr. 1873 to prepare a scheme of Education for the South African Republic	289
II. Verslag over den toestand van het onderwys in de Transvaal, deur J. Vacy Lyle. 1 Jan. 21, 1879	303
III. Rapport van den Superintendent van Onderwys (Ds. H. S. Bosman) Pretoria, Febr. 1880	303
IV. Voorloopig Rapport van den Superintendent van Onderwys (Ds. S. J. du Toit) aan den Hoog Edele Regeering der Zuid-Afrikaansche Republiek. Mei 1882	303
V. Historisch overzicht van het Staatsschoolwezen in de Z. A. Republiek. Deur Ds. S. J. du Toit. 1897	303
VI. Algemeene Opmerkingen over het Onderwys in de Z. A. Republiek. Door C. G. de Jonge Fzn. 1891	303
VII. Verslag van den Superintendent van Onderwys betreffende het gesubsidieerde onderwys in de Z. A. Republiek. Algemeene deel. 1892	304

REPORT
OF
THE PRETORIAN COMMITTEE
APPOINTED 18th FEB. 1873.
TO
PREPARE A SCHEME OF EDUCATION
FOR THE
SOUTH AFRICAN REPUBLIC.

The Committee appointed to prepare a scheme of State Education for the South African Republic beg to report as follows: —

Taking into consideration the peculiar situation of this country at the present moment, as a thinly populated section of what must be one day an immensely important part of the African Continent: and also keeping in mind the peculiar composition and characteristics of our people, drawn as they are from so great a variety of original nationalities, Your Committee has thought it only right to adopt such educational institutions as it found in existence, moulding them however into what appeared to it to be a compact scheme for our State Education convinced that in so doing they were following a natural method and one likely therefore to be permanent: for if it cannot be affirmed that the Educational machinery now in existence has had much effect in moulding the character of this Republic, it is at least certain that the various conditions of life amongst us have given that machinery its present shape, and so stamped it as truly National.

Your Committee has most laboriously and carefully enquired into the state of general feeling upon what is known as the religious difficulty in Education, and they have no hesitation in reporting that the adoption of any one form of Christian belief as the distinctive religion of the scholastic system of this State would make the introduction of any State scheme, thus modified, so unpopular and so difficult to carry out that the Educational

development of this country, in a truly national sense, would become an impossibility for a long time to come. After as has been said, long and anxious consideration amongst men marked as much for the conscientiousness and sincerity as for the distinctness of their views, Your Committee has unanimously come to the conclusion that the just and right desires of every parent on this subject, and OF THE RELIGIOUS the no less just claims of our sons and DIFFICULTY daughters on the consideration of this our country, can be satisfied only in one way: by appointing to the posts of Principal, Vice Principal, Local Masters and District Masters, only such men as add to blameless life, a high religious principle, and as much decision of character as can possibly be attained. Your Committee are convinced that if the Central Board do but insist that the expressed wishes of every parent be most scrupulously respected, the Education of the religious and moral feelings of our children may well be left to such men to conduct as they shall see fit.

DIVISIONS OF THIS REPORT In laying our Report therefore before you we beg to draw your attention to these sections into which it is divided.

1. Our Educational Scheme itself.
2. A statement exhibiting that scheme as a financial possibility.
3. A group of rules limiting and defining more exactly the powers of the different persons whose functions have already been specified in our first section.

We propose that a High Commission be appointed, to be known CENTRAL BOARD as the Central Board of Education, consisting of five commissioners, and that into TO BE CONSTITUTED. the hands of this Board the whole educational interests of this country (taking the phrase in its widest and most complete sense) should be entrusted.

There is nothing, we think, that can possibly concern the intellectual condition of any section of our people that ought not properly be considered the fitting care of these Commissioners; and as we hope to shew in the sequel, the machinery at their disposal should enable them to render many services to the State and their fellow citizens, besides those more obvious duties involved in watching and guiding the Education of our boys and girls under 15 years, the machinery for which part of their duties we now pass on to describe.

OF THE Between the Central Board and the rest of the system

PRINCIPAL. we should put a gentleman, to be styled the Principal, to whom should be subordinated every other master and every scholar in system.

The careful selection of the Principal cannot be too gravely insisted upon, for to fulfil his responsibilities to the Board, and to the cause of education within this Republic he must possess, besides the religious qualifications already specified in speaking of the religious difficulty; the very highest attainments in actual learning: he must have had very great experience in tuition and in the management of men and boys; he must have broad and truly liberal sympathies; and, what is hard indeed to find, he must know men, and be able to take a sound grasp of their minds, and of the circumstances he finds them in, and leading them on to higher things, so truly educate them.

We should give the Principal as high a salary as we could, and a seat at the Central Board, and to him the Board would naturally look for the most reliable advice and assistance in every one of their undertakings for the good of the country; while upon him the Board would depend for the efficiency of every school, and the thorough education of every child in the Republic. His would be PRINCIPAL AS the duty of inspecting everything and everybody INSPECTOR. below his own grade, while to assist him in his more direct duties as the head of an Upper Grade School in Pretoria, the Pretorian Institute we have named it: we should give him a second master for the boys, and a Lady with perhaps one or more pupil governesses as her helpers, to superintend the girls.

One word must be devoted to this master and mistress, and the same must be taken to apply when we come to speak of a like arrangement in Potchefstroom.

OF THE SECOND MASTERS. The second master at either place must be a carefully picked man conspicuous for his true knowledge of boys, his acquaintance with the Dutch language and the distinctive characteristics of our population, as well as possessing the general qualifications above referred to. The Mistress should be a lady, of high character, sound attainments, thorough experience, and cultivated manners.

OF THE VICE-PRINCIPAL AT POTCHEFSTROOM. At the head of a similar Upper Grade School in Potchefstroom we should place a gentleman of high character, and with general attainments equal to those of the Principal and him we should style Vice-Principal. His duty would be precisely the same as the Principal's, except

that his sphere would be the city of Potchefstroom, and a certain position in the general scheme entitling him to the name of sub-inspector. He should have at his disposal the full machinery of a thoroughly efficient school for boys and girls, on the same scale as the Pretorian Institute, to be known however as the High School of Potchefstroom.

OF THE LOCAL MASTERS. Next in standing to these two upper-grade schools, we should propose to place the nine Local schools now in existence, with as at present their 12 masters and we make them part of our State Scheme. We rely upon the well known advantages of a regular and vigorous inspection, and the inspiring encouragement of a more experienced head at Pretoria, or at Potchefstroom, as the case may be, to convince you all of the wisdom of doing so.

OF EXTRA DUTIES FOR THE LOCAL MASTERS. We should expect more, however, from these Local Masters than they are at present bound to give. One school being in each district of the State, we should expect the masters in each place to take an intelligent and ever-ready interest in Educational affairs of their whole district; to devote all the time they reasonably could to the direction of the District Masters in the open country around them; keeping always the Principal and the Central Board, through him, informed on all that would interest them in the District, or would in any way tend to its enlightenment.

OF DISTRICT MASTERS. The last arm of our Educational system, though now a weak one, is the body of ten District Masters whose duty it is to carry instruction to such boys and girls as from the position of their parents' farms cannot readily take advantage of the schools already mentioned.

They number at present only ten, but we are decidedly of opinion that this number ought even now to be increased and must be ere long. Their function has heretofore been a very humble one, but we venture to predict for them a wider range, and a greater usefulness. Their character and standing it should be the aim of all parties to raise, and their salaries it should be the care of the Central Board to more than double, so soon as the funds at the disposal of the Commissioners seem to warrant it.

OF IDEAL DISTRICT MASTERS. The position of these Masters appears to Your Committee to be most important in a country such as this. These are the men who might and ought to carry the

books and enlightenment of the schools and towns of our country to its most remote farms, many hours distant from any actual source of mental improvement.

Your Committee are convinced that through the medium of these men who should be liberally supplied with suitable books, papers, drafts of outcoming laws, etc., many, very many of the drawbacks of remote velt-life might be deprived of their title of inevitable for many of our countrymen.

We feel certain that these District Masters should have far more encouragement, and far more guidance than they at present obtain. To them alone can we at present look for making up any of the leeway in Education, that adverse circumstances, immense tracts of country, and troublous times have brought us.

OF SUBORDINATION OF THE DISTRICT MASTER. We should like the District Masters to look to the Local Master for immediate help, guidance and support, but to have sure sympathisers, in their almost thankless toils, in the Principal and Vice Principal and a solid backbone of support in the High Commission itself.

OF BURSARIES. One thing is still wanting to fit our plan of Education to the needs of the people.: we mean a system of exhibitions or bursaries, whereby at the expense of the Central Board the son or daughter of a needy parent, may if he show himself worthy, rise either from the remote farm to the Local School or from the Local School to the Upper-Grade School in the Cities.

OF THE NATURE OF THE BURSARIES We propose to spend £ 100 during the first year to found these bursaries, and we suggest that they should take the form of payment of school fees or of a certain monthly sum of money for board and lodging as the circumstances of the parent may seem to require: and we should consider one of the most important of the functions of the five Commissioners to encourage public liberality, both testamentary and other, in this direction.

OF INSPECTION AND EXAMINATION. The guarantee for all that we have described really remaining vain and useless description lies in the commissions given to the Principal and Vice Principal as Inspectors. Without careful inspection and examination, to hope for good and sound education is a vain dream. Every scholar must come to a certain prescribed point of efficiency, while any increase in the salaries at present given to the teachers must depend upon the number of his efficient children.

To gain bursaries, however, the candidates must show capacity,

earnestness and diligence, besides coming up to a mark a little higher still.

The character of our masters, if high enough, will give us the fullest security that such examinations and inspections are genuine tests of comparative excellence.

OF THE NECESSARY BUILDINGS. This plan of ours obviously requires good and capacious buildings at Potchefstroom as well as at Pretoria. We think that two separate buildings should be erected at Pretoria, the one containing a really good general school room, for the boys, two or more classrooms, and a thoroughly good master's house with accomodation for a dozen boarders as well as for the Second Master: the other having within it a good schoolroom for the girls, and a capacious house, enabling the Mistress, her governesses and ten boarders to live safely together under one roof.

We wish to draw attention to the fact that at Pretoria the present Junior or „Local” school stands in too good a position from a commercial point of view, and yet too bad an one in a sanitary aspect. We should recommend that it be sold for the round sum it is worth, and the Local School included under the roof of the Pretoria Institute and accomodation be accordingly planned for it.

OF BUILDINGS AT POTCHEFSTROOM. According the plan we have sketched out, all but this last peculiarity wd. be required at Potchefstroom as well.

OF STATE GRANT NEEDED. To carry out this worthy scheme of OF GRANT OF LAND NEEDED. Education we should require two good things: a liberal grant of money from the State (£ 700) in addition to their present allowance, and a noble grant of land from the Municipalities of Potchefstroom and Pretoria.

OF THE GREAT ROOMS AS TOWN HALLS. We should recommend that the great rooms of the Pretorian Institute and of the High School at Mooi River be built accoustically correct, and thus have their value trebled to young communities as ours. We would further observe that while all the four edifices need must of course stand healthily before all things, we are certain that their sites should be deep good land, suitable to the best trees, so that from the first the grounds of the schools will be attractive to the general population as perhaps a pleasure ground, we may in a few years, when we get richer, follow out certain scientific ideas that will readily suggest themselves to our minds.

OF THE TEACHING OF Your Committee feel themselves bound to

NATURAL SCIENCE. bring under your notice the bearing the general fertility and riches of our country should have upon the education of every one of us. They do not think they would be doing their duty did they omit to express a very decided opinion, that in a country like this, every Local School ought to have its OF MUSEUMS. collection of local specimens of natural history, if not of curiosities: that Potchefstroom and above all Pretoria, ought to be distinguished by carefully made collections of specimens of all our plants, birds, animals, minerals, and industrial products, to say nothing of the thousands of rare specimens and curiosities the scientific world elsewhere would die to know and see.

OF THE USE OF THE STUDY OF NATURAL SCIENCE FROM A MORAL POINT OF VIEW. Convinced though we are of the intrinsic value of such collections, it is for the sake of our childrens'minds that we would urge the adoption of this part of our suggestions. Manysided as those minds must be, we believe that duncedom would be extinguished, and childish vice materially lessened by this plan, while the value of painstaking collections of what we on Magaliesburg call common things cannot be exaggerated from a scientific point of view.

We invite your attention to the machinery at your disposal for this end, a machinery intended, it is true, for what we might call graver studies, but as we would submit, equally well adapted for this purpose, without increasing expenses, and we beg to lay on record our opinion that to adopt the educational machinery of this country to such an end, by prizes, expenses in procuring specimens and what not, defrayed by the Central Board, and bestowed on Masters and pupils alike, would lighten the teachers' toil, brighten the dull scholar's eye and make your whole system creditable and worthy of imitation.

OF THE GUARANTEED SUBSCRIPTIONS. One more particular and our plan is complete. We think the interests of this country make it needful that a very large part of the expense of all that we have described should be met by a system of subscriptions guaranteed for a certain period, say 5 years. We think it would £ 10 A YEAR FOR 5 YEARS require for absolute perfection subscriptions of £ 10 a year for 5 years from 70 gentlemen in this country and we have the less hesitation in recommending this plan as we are fully convinced that in the absence of a newspaper press pervading all parts of the country with its ready made opinion, or reliable statements of actual results in

experiments of this very sort, no other device will at once give us the needful money, secure a thoroughly active interest in and criticism of the working of the system, and lead, by the success the watchful eyes of all of us will ensure, to a new body of subscribers, fuller grants from the State, and a development suited to the ever growing requirements of this South African Republic.

SHEWING AT A GLANCE THE FINANCIAL POSSIBILITY
OF OUR EDUCATION SCHEME.
INCOME.

	£
<i>Grant from the State as at present</i>	1975
Subscription guaranteed for 5 years: £ 10 a year from 70 gentlemen	700
<i>Additional grant from the State hoped for</i>	700
Fees of boys at the Pretorian Institute: 25 boys at £ 10 a year	250
Fees of girls at same school: 25 girls at £ 7-10. p.a.	187
Fees of the same number of boys at the High School of Potchefstroom	250
Fees of girls at Potchefstroom (as at Pretoria.)	187
Charge of £ 1/6/- to each boarder at Pretorian Institute . .	35
<i>Same charge on Boarders at the High School of Potchefstroom</i>	35
Cash from sale of present Local School in Pretoria	600
	£ 4919

EXPENDITURE.

	£	£
<i>At Pretorian Institute.</i>		
Principal	500	
„ as Inspector	100	
Second Master	200	
Mistress	200	
Governess	100	
	1120	
<i>At Potchefstroom High School.</i>		
Vice Principal	400	
„ as Sub-Inspector	50	
Second Master	200	
Mistress	200	
Governess	100	
	950	

<i>Local School Masters</i> (as see Schedule)	1725
<i>District Masters</i> 10 of these at present	250
<i>Buildings.</i>	
Interest on £ 1900 spent at Pretoria at 8 %	152
Interest on £ 1600 spent on the High School at P. C. Stroom	128
<i>Sinking fund to pay off the Principal in eleven years</i>	320
<i>Cleaning & repairs at Pretoria & Potchefstroom</i>	174
<i>Exhibitions</i>	100
	<hr/>
	£ 4919

SCHOOL STAFF

of the

Educational Establishment of the Scheme for the S. A. Republic.

Central Board of Education

Five Commissioners

5

Pretorian Institute.

Principal & General Inspector.

Mistress and Governess.

Second Master

4

<i>Local Masters.</i>	2 at Pretoria	
<i>Eleven in number.</i>	2 „ Potchefstroom	
	1 „ Rustenburg	
	1 „ Lydenburg	
	1 „ Heidelberg	
	1 „ Waterburg	
	1 „ Zoutpansberg	
	1 „ Utrecht	
	1 „ M. W. Stroom	11

District Masters

10

Total 34

RULES.

1. OF CENTRAL BOARD. That for the regulation of the Educational system of the South African Republic a Central Board be established consisting of five Commissioners three of whom shall be elected by the public subscribers, and the other two by government.
2. OF CHOICE OF PRINCIPAL. That this Board shall have the power to nominate by vote a competent person, either in or out of the Republic, to choose the Principal and Vice Principal hereafter to be mentioned.
3. OF POWER OF APPOINT: & DISMISS. That the Central Board shall have the power of appointing all other masters or Mistresses of whatever grade and the power also of dismissing them.
4. OF THE COURSE OF PROCEEDING WHEN THE BOARD AND PRINCIPAL DISAGREE. That should cause arise for an objection on the part of the Board to the course of proceeding of the Principal upon any matter of vital importance to the system of Education of the South African Republic, affecting him either in his private life or in his capacity as Principal, notice of disapproval, with full statement of reasons and the grounds thereof be duly and with every sign of respect served upon him, and in the event of his not satisfactorily meeting such objections, the questions at issue shall be laid before a special Committee of three, one nominated by the Central Board, one by Government, and the other chosen by the public subscribers. The unfavourable verdict of this Committee can alone justify the dismissal of the Principal by the Central Board.
5. OF NOTICE TO THE PRINCIPAL. That in all cases where the verdict of the special Committee named in rule 4 shall be unfavourable to the Principal that gentleman shall be entitled six months notice or six months salary if the interests of Education shall appear to the Board to require the immediate departure of the Principal.
6. OF THE CHAIRMAN OF THE SECRETARY. That the Central Board immediately upon their appointment proceed to nominate one of their body as Chairman and another as Secretary.
7. OF LEGAL ADVICE. That the State Attorney be the legal adviser of the Board.
8. OF THE TREASURER. That all moneys accruing from any source whatever be paid over to the Treasurer General, on account of the Central Board, until such time as a suitable Bank shall open in Pretoria.

9. OF CHEQUES. That all cheques be signed by the Secretary and countersigned by the Chairman.

10. OF HOLDING LAND. That all landed properties purchased for or granted to the schools be vested in the Central Board, and duly transferred with the power to sell and with the proceeds purchase more eligible sites, as circumstances shall dictate, always reinvesting sums so realised in the same district.

11. OF SITTINGS OF COMMISSIONERS. That the Central Board shall meet for business at least once a quarter at such place and time as they may appoint.

12. OF SPECIAL SITTINGS. That the Chairman or the Secretary shall have the power to summon a special meeting and to appoint place and time.

13. OF MINUTES. That the minutes of the proceedings of each meeting be kept in a book, and authenticated on each occasion by the signature of the Chairman.

14. OF FINANCIAL REPORT. That the Secretary supply to the Board once in every six months at the least, a financial statement of all moneys coming under their jurisdiction.

15. OF VACANCIES AT THE BOARD. That in case of death or resignation of any Commissioner it shall be lawful for the four remaining Commissioners and the Principal to nominate someone to fill the vacancy pending the regular appointment of a new Commissioner by the subscribers or Government during the next quarter.

16. OF MODE OF VOTING. Election of Commissioners shall always be by voting papers.

17. OF PRINCIPALS SEAT AT BOARD. That the Principal shall be a member of the Central Board, *ex officio*, but that when any question is before the Board, immediately affecting the character, status or independence of the Principal, that gentleman shall have no vote, although he shall be entitled to hold his seat and be fully and fairly heard. The Chairman shall have a casting vote in addition to his own.

18. OF RETIRING COMMISSIONERS. That the Commissioners shall retain their appointments for three years, but that after the Board has been elected eighteen months two Commissioners, to be chosen by ballot shall retire and two new Commissioners be elected in accordance with Rule 1.

19. OF FILLING VACANCIES AMONG THE COMMISSIONERS. That in these elections of Commissioners alluded to in Rule 18, any voting papers not received by post on the voting day shall be

counted in favour of the sitting members of the Board, who shall in all cases be re-eligible as Commissioners.

20. OF ANNUAL REPORT. That an annual report be drawn up and printed of the progress of the Educational Establishments, throughout the whole State, and of all matters whatsoever properly coming within the cognisance of the Central Board. To this report shall always be appended a list of the subscribers and their addresses, a list of donors, and of the whole staff of the establishments and the name of every scholar, together with the two half yearly financial statements.

21. OF THE REPORT. That Government and every subscriber be furnished with at least one copy of the Annual Report.

22. OF CENTRAL BOARD'S POWER TO HOLD OTHER THAN SCHOOL PROPERTY. That the Central Board have the power to hold any funds or property for any purpose coming fairly under the general meaning of the term Education of the People.

23. OF THE USE OF SCHOOLS AS TOWN HALLS. That the schoolrooms either at Pretoria or Potchefstroom may be put at the disposal of the Government for any public purpose, provided that the primary intention of the building itself has been fully carried out before that particular occasion.

24. OF CARE OF BUILDINGS. That the Central Board shall frame a series of regulations clearly defining the responsibilities of every one on the School Staff, with reference to the lands, buildings, fences and all such property as may be used for the time being by any of the School Staff.

25. OF REPAIRS AND CLEANING. That the Central Board take charge of all repairs and of the cleaning of all the buildings.

26. OF RESPONSIBILITY IN APPOINTING PRINCIPAL. That the Principal be appointed by the action of the Central Board, and that the whole body of the Commissioners use such diligence as is necessary to ensure the selection of the proper person, accepting the whole responsibility of the appointment.

27. OF THE AUTHORITY OF THE PRINCIPAL. That the Principal have a seat and a vote at the Central Board and the fullest control over the whole scholastic establishment, including masters and mistresses as well as scholars and all grades of servants and employees.

28. OF PRINCIPAL'S DUTIES AS INSPECTOR. That the Principal shall devise and carry out some effective scheme of inspection for the whole set of pupils, schools and masters under his

charge; and that he shall consider it his duty to keep the Commissioners en courant by quarterly reports as to the condition in every respect of the subjects of his inspection.

29. OF INSPECTION OF THE DISTRICT MASTERS. That District Masters present themselves to the Inspector at least once a year, and that they exhibit to him a suitable account of their work and its results so far as can be ascertained.

30. OF BURSARIES. That one hundred pounds be expended every year by the Central Board in bursaries to such boys or girls as shall be recommended as suitable by the Chief Inspector; and that it be held an important duty devolving upon the Central Board to collect funds to increase the number of bursaries, and to see that those in existence at any time be not abused.

31. OF FEES. That the fees of the Local Schools shall remain as heretofore half-a-crown a month, while the fees in the Upper Schools shall be for boys £ 10 a year and for girls £ 7-10 a year these fees being always paid in the Upper Schools half yearly and in advance, but in the Local Schools monthly and also in advance.

32. OF FEES OF POOR FAMILIES. That in any case it shall be at the discretion of the Central Board to reduce the fees of any family sending more than two children to any one school.

33. OF SUBSCRIBERS. That when any subscriber shall join in the establishment, his subscriptions shall be considered payable on 1st Jan. or 1st July immediately preceeding the date of his subscription.

34. OF SUBSCRIBERS IN ARREAR. That any subscriber whose payments are one month in arrear shall be held disqualified from voting.

35. OF BOARDERS. That Boarders shall pay one pound each year in addition to the fees for tuition to the Central Board.

36. OF REWARDS IN NATURAL SCIENCE. That the Central Board shall be empowered to give rewards of money up to any reasonable amount for good specimens of naturel products of any kind, suitable to the purpose of any of the local museums.

37. OF THE STUDY OF NATURAL SCIENCE. The Central Board Commissioners and the Principals are enjoined to encourage the pursuit of Natural Science amongst their Masters and pupils alike; and it is suggested that they seek the co-operation of such assessors, being naturalists, as they may from time to time meet with, whose advice or assistance may enable the Commissioners the better to carry out their duties in this respect.

38. OF BOOKS OF REFERENCE. That the Commissioners be considered to be acting within their proper line if they see fit to supply suitable books of reference on Natural History to such parts of their system of schools as shall from time to time show an appreciation of their value and use them.

Before bringing this report to a conclusion, Your Committee would wish it to be well understood that it has been a well filled in sketch not a drawing perfect in every detail and every tint proper to lasting effect, that they set before themselves as their duty.

They fully believe that were the simple machinery they have here described, but set agoing in this country, those immediately to be concerned in its every day workings would easily so elaborate its details that the results would be most gratifying to all of us.

It only remains to us to suggest that the President should call together at Potchefstroom a meeting of the Gentry, similar to that which gave such a gratifying assurance to us all in Pretoria of the keen interest felt here in the question of Education.

A Potchefstroom report on this subject could then be drawn up, and then our Government would be in possession of the ideas of its chief citizens and be in a position to frame a good Education Law without loss of valuable time.

W. SKINNER.
P. J. MARAIS.
H. W. STRUBEN.
JOHN RHIND M. D.
JAMES BUCHANAN.

30th March, 1873.

VERSLAG OVER DEN TOESTAND VAN HET ONDERWYS

Get. J. Vacy Lyle, M.D.

Gepubliseer in: — *Transvaalsche Gouvernements Courant*. No. 97.
Pretoria, Tvl, Tuesday, Jan. 21, 1879. Vol. II.

RAPPORT VAN Ds. BOSMAN, 1880.

Gepubliseer in: — *Transvaalsche Gouvernements Courant*,
Febr. 1880.

VOORLOOPIG RAPPORT VAN DEN SUPERINTENDENT
VAN ONDERWYS.

AAN DEN HOOGEDELE REGEERING DER
ZUID-AFRIKAANSCH E REPUBLIEK.

Gepubliseer in: — *De Staats Courant der Z. A. Republiek*, van
Mei 1882.
Get. S. J. du Toit.

HISTORISCH OVERZICHT VAN HET STAATSSCHOOL-
WEZEN IN DE Z. A. REPUBLIEK.

deur S. J. du Toit.

Gepubliseer in: — *De Staats Courant der Z. A. R.*, van 1897 by
die jaarverslag.

VERSLAG VAN DEN TOESTAND VAN HET GESUB-
SIDIEERD ONDERWYS IN DE ZUID-AFRIKAANSCH E
REPUBLIEK OVER HET DIENSTJAAR 1890.

Bylage B.

Algemeene Opmerkingen over het Onderwys in de Z. A. Republiek,
door C. G. de Jonge, Fzn.

Dit vergesel die jaarverslag van die Dept. van Onderwys oor 1890,
gepubliseer in die St. Crt. van '91.

VERSLAG VAN DEN SUPERINTENDENT VAN
ONDERWYS BETREFFENDE HET GESUBSIDIEERDE
ONDERWYS IN DE Z. A. REPUBLIEK,

gedurende het jaar 1891.

(Vorgelegd aan de HEd. Regering der Z. A. Republiek,
overeenkomstig art. 13 der Wet No. 1, 1882.)

Get. N. Mansvelt.

Gepubliceerd in: — *De Staats Courant* van 1892.

BLADWYSTER

BLADWYSTER.

A.

Aanneming, 11, 13.
 Aanvullingseksamen, 172, 200,
 206, 213, 242.
 A. B. C.-boek, 10, 14.
 A. B.-jab-boek, 14.
 à Brakel, 10, 45.
 „Academy”, 110, 120.
 Administrateur, 126.
 Adriani, Mej. A. E., 225.
 Afrikaans, 206.
 Albasini, 74.
 Albertyn, Ds., 23.
 Algemeene Kerkelyke School
 Commissie, 137, 139.
 Algemeene Skoolkommissie, 66,
 68, 71, 72, 76, 78, 80; ont-
 slag, 81, 83, 86, 96, 182.
 Algemene Vergadering Geref.
 Kerk, 148.
 Algemene Vergadering Nederd.
 Herv. Kerk, 137, 138.
 Amajuba, 128.
 Ambagskool, 234.
 Ambagsonderwys, 183.
 Amsterdamse Kerkraad, 24.
 Amsterdamse Kommissie, 36, 49,
 51, 57, 69.
 Analfabete, 11.
 Angelbeek, Prof., 177.
 Anglikaanse Kerk, 140.
 Anneksasie, die, 110.
 „Arbeiders”, skaarste van, 195.
 Arme Blankes, 205.
 Austin, 56.

B.

B. A.-kursus, 172.
 Barberton, 207.
 Bedrog, 206, 203, 212.
 Begemann, Ds. A. J., 69, 72, 85.

Begemann, Mej. B., en Mej. A.,
 172.
 Begrotingskommissie, 75.
 Belgiese Rooms-Katolieke, 156.
 Bergmans, J., 219.
 Besluitkole, 198, 199.
 Besluit, V.R.-, Art. 355 van 1-6-
 92; 184, 185, 195, 196, 197.
 Beurskommissie, 235.
 Beursreglement, 165.
 „Bible and School Commission”,
 12.
 Bisset, 87.
 Blinde-Instituut, 183.
 Bloemfontein, 44, 169.
 Boekery, van Trekkers, 10; in
 Natal, 24.
 Bondeldraer, 62.
 Boshoff, Jakobus, 21.
 Bosman, Ds. H. S., 118, 119;
 word Supt., 124, 127.
 Botha, Cornelis, Jnr., 68.
 Brazilië, die, 22, 23, 24, 28, 30.
 Brebner, 245?
 Breyer, Dr. H. G., 219, 233.
 Britse besetting, 12.
 Buchanan, James, 90.
 Buhrman, H. S., 32, 33, 38, 39;
 wil Pretorius uit die voete
 maak, 40; 41, 46, 50, 52, 60,
 67.
 Buiteland, 200, 201, 204, 206.
 Buiteskole, 203, 206.
 Burger, S., 173, 177.
 Burgermacht Kongres, 213.
 Burgeroorlog, 69, 70, 74.
 Burgers, 89: moderne opvatting,
 90, 96; 91, 93, 104, 106,
 107, 111.
 Burgers-wet, 88, 95; nooit in
 volle werking 106; oorsaak
 van mislukking, 114; weer in

werking '81, 130, 132, 167, 180.
 Buys, Michael, 74.
 Bybel, 10, 16, 24; as skoolboek, 14, 96, 99, 108, 120, 123, 152, 155, 159.
 Bybelvertaling, 150.

C.

Caldecott, H. S., F.R.G.S., 243.
 Cathcart, Goewerneur, 44.
 Charter, Council of Education, 244.
 Clary, Mej., 119, 137.
 Cloete, Henry, 25.
 Collins, R. D., 188.
 Convent-skool, 157.
 Cradock, Goewerneur, 12.
 Cradock, 247.
 Cronjé, Piet, 128.
 Crots, Adv., 214.
 Crewdson, Revd., 208.

D.

Damesskool, 169, 170, 172.
 Darling, 89, 104.
 de Chavonnes, 11.
 de Holl, P. Jnr., 37.
 de Jonge, Fzn., C. G., 159, 167, 188, 215.
 Delwerye, 203.
 de Mist-Ordonnansie, 12.
 Departement van Onderwys, 76, 175, 187, 191.
 Deputasies; van Kaapse Kerk, 35; na Europa, 140, 144; in '4, 163; na Pres. Kruger, 196.
 Derby, Lord, 144.
 De Vos, Prof., 174.
 Die Bybel in Afrikaans, 150.
 Diensbodes, gebrek aan, 122.
 Dinamiet-ontploffing, 202.
 „Diocesan Synod”, 140.
 Direkteur, 92, 93.

Dirks, C. F., 103, 136.
 Disipliene, 24, 54, 175.
 Distrikonderwysers, 75, 77, 81, 84, 92, 103.
 Distrikskole, 81, 87, 95, 98.
 Doel van Onderwys, 12.
 Doetinchem, 164.
 Donateur, 93, 189.
 Doofstomme; onderwys vir, 168; -Instituut, 184, 238.
 Doornkop, 196.
 Dopperkerk, 208.
 Dorpskole; in Kolonie, 13, 95, 146, 147, 160, 164, 178, 203.
 Driemanskap, 130, 132.
 du Plessis, 215.
 du Plessis, J. H., 74.
 du Toit, S. J., 130, 136; en politiek, 144, 146; op afdra, 148; bedank, 150; weer Supt., 156, 168, 174, 176, 180, 183, 203.
 du Toit, Landdros A., ?
 Duvenage, Landdros, 60.

E.

East Central-skool, 227.
 Eben-Haezer-skool, 139, 152, 162, 163, 169, 181.
 Eckstein & Co., 240, 248.
 Eindexamen, gimnasium, 222.
 Eksamenkommissie, 86, 87; van '76, 110; 135.
 Eksamen; skool, 75, 99.
 Eksamenstelsel, 86, 170, 241.
 Engelse-onderwys, 76, 78, 80, 84, 85, 87, 91, 99, 103, 109, 118, 139, 146, 157, 172, 185, 190, 194, 209, 210.
 „Elementary”, 221.
 Emigrant, de, 70.
 Eunice Instituut, 169.
 Evangelisasie, 139.

„Examen van de Schoolwed-stryd", 172, 182, 214.

F.

Faure, Eerw. A., 24, 25, 29.
Faure, Ds., 45.
Fitzpatrick, J. P., 249.
Francke, M., 222.
Freiburg, 232.

G.

Geëksamineerde onderwysers, 154, 155.
Gemeente-Bestuur, 42.
Generale Schoolcommissie, 90.
Genootskap van Regte Afrikaners, 150.
George, 104.
Gereformeerde Gemeente, 53.
Gesertifiseerde onderwysers, 191.
Gimnasium, 98, 104, 107, 109, 111, 119, 120, 164, 168, 170, 172, 178, 185, 214, 226, 228, 230.
Gladstone-regering, 128.
Godsdiens; van trekkers, 19; in Engels, 76.
Godsdiensoefening, 36, 39, 40, 58.
Godsdiensonderwys, 19, 21, 91, 95, 99, 107, 111, 123, 130, 131, 159, 166.
Goetz, 63.
Goewermentskole, 129, 132.
Goewermentskoolkommissie, 55.
Goewermentsonderwysers, 75, 84, 117, 118.
Goudvelde, 99, 157, 179, 197, 201, 205, 207.
Graaff-Reinet, Ring van, 23, 79.
Grammar-skool, 85.
Grants-in-aid, 119, 121, 123, 129.
Gratis-leerlinge, 147, 155, 180, 212.

Grensboere, 9, 10, 12, 15.

Grew Town, 55.

Grimbeek, J. A., 72.

Grimbeek, Landdros, 54.

Grondwet; Retief-, 19; Natalse, 21; P. C. stroomse, 29; van '57, 52; van Lydenburg, 58; verandering in '76; 111.

Grunberger, Mej. M., 172?

H.

Haarhoff, Dr. B. J., 176, 177.

Ham, P. N., 29, 30.

Hande-arbeid, 186, 227.

Handelsblad, 22.

Handelsgemeenskap, 31.

Handelsmonopolie, 23, 35.

Handelstaal, 188.

Hartbeeshuis, 10.

Harting, Prof., 163.

Harris-Wills, J., 85, 86.

Heidelberg, 75, 84, 109, 128,

133, 213.

Hellebroek, 45.

Heyns, Ds., 45.

Hicks-Beach, Sir Michael, 128.

Hoër Jongensskool, 248.

Hoër Meisieskool, 183, 216,

224, 225.

Hoër-Onderwys; wet op in Ne-

derland, 145, 169, 219; 160;

leergang, 161, 170, 183, 217.

Hoërskool; 92, 93, 101, 109,

119, 127, 135, 136.

Hofmeyer, Geo. M., 188, 189,

208, 210, 215.

Hollanderhaat, 35, 103, 175,

206, 214.

Hollanderoorheersing, 35, 214.

Hollandse Korps, 226.

Hollandse Onderwys, 84, 85, 87,

99, 103, 181.

Hollandse onderwyswet, 100.

Hollandse taal, wet op gebruik

van, 153.

- Honorarium, 144, 151, 155, 182, 184, 202.
- Hoofonderwyser, 98, 100.
- Hoogenhout, Dr., 115.
- Huet, Ds. P., 61.
- Huisgodsdienst, 14.
- Huisonderwys, 115.
- Huisvlyt, 186.
- Hulponderwys, 98, 102.
- Hulponderwyser, 98, 100.
- I.**
- Idioticon van Afrikaans, 174.
- „Infant School”, 171.
- Inspeksie, 92, 122, 126, 128, 141, 143, 147, 149, 157, 170, 184, 191.
- Inspeksiekringe, 177.
- Inspekteurs, 152, 153, 155, 177, 206, 213.
- Intermediate, 242.
- J.**
- Jackson, F. N., 79.
- Jameson, 196, 247.
- Jameson-inval, 199, 202, 205.
- „Jeppe Grammar School”, 221.
- Jeppe, Julius, 86, 201.
- Johannesburg, 157, 175; lid vir, 196.
- Johannesburg-Vaalrivier-trein-spoor, 175.
- Jooste, Ds. J. P., 107, 118, 126.
- Jorissen, Dr. E. J. P., 104, 144.
- Joubert, Genl. Piet, 124.
- Joubert, J. W. J., 85.
- Joubert, J. R., 143.
- K.**
- Kaapstad, 247.
- Kamer van Mynwese, 247.
- Kampe, 216.
- Kampskole, 216.
- Kan, Dr., 148.
- Katagetiese onderwys, 14, 143, 202.
- Katkiseermeester, 22, 59.
- Keate-Award, 84.
- Kerk; in verband met opvoeding, 10, 11; in verband met Staat en onderwys, 20, 21; verantwoordelik voor onderw., 42, 43; garandeer salaris, 47; kontroleer onderwys, 47, 54, 72, 179, 208.
- Kerkeiendomme, 175.
- Kerkmusiek, 159.
- Kimberley, 189, 247.
- Kinders, per onderwyser, 155, 182.
- Kindergarten, 170.
- „Kinderschool”, 47.
- Kirsten, P. J., 109.
- Kleinfontein, 125.
- Klimke, J., 232.
- Klyn & Co., 22, 28.
- Knothe, Dr., 217, 237.
- Koers, 84.
- Koloniale Sekretaris, 125.
- Kommissie van Eksaminatore, 161, 170, 182.
- Konfederasie, 111, 128.
- Koninklike Kommissie, 128.
- Konvensie; van Zandrivier, 40; v. Rustenburg, 44; v. Pretoria, 129, 144; van London, 145.
- Kotze, Ds., 89, 104.
- Kristelike Skoolblad, 130.
- Krygsraad, 49, 70, 71, 74.
- Kruger, S. J. P., 108, 131, 144; verdedig swak onderwysers, 147, 152, 154, 155, 156, 176, 178.
- Kuratorium, 217, 222, 230; van Mynskool, 233.
- Kursus, 162.
- Kursusonderwys, 165.
- Kursusonderwyser, 161, 165.
- Kuyper, Prof., 132.

- Kuys, Ds., 104.
 Kweekskool vir Onderwysers, 231.
 Kwekelingonderwysers, 37, 101, 122, 182, 202, 228, 247.
- L.**
- Laer-Onderwys, 161, 163, 166.
 Land en Volk, 190, 213.
 Landmeter Genl., 110.
 Landmetersvak, 163.
 Langlaagte, 148.
 Louts, Prof. U., 31, 37, 39, 45, 48.
 Lawrie, J., 109.
 Lanyon, Sir Owen, 124.
 Leerplan; op grense, 14; op Trek, 21, 197; v. mynskool, 233.
 Leobed, 232.
 Leonard, Adv. J. W., 175, 190.
 Lettere en Wetenskappe, eksamen in, 171, 172.
 Leyds, Dr. W. J., 145, 156, 175, 176, 183, 190.
 Lichtenburg, 153.
 Lindley, 21, 26.
 Lippert, Ed., 240.
 Loreto-Huis-skool, 110, 172.
 Losies-toelaes, 201, 204, 212.
 Louis, W., 128, 162, 168, 218.
 Lydenburg, 31, 39, 49; kerklike afskeiding, 50; verenig met Z. A. R., 52; oorsig van onderwys, 57 vv; 71, 146.
 Lyfstraf, 14.
 Lyle, Dr. Vacy, 101, 102, 105, 114, 117, 127, 150, 195, 203.
 Lys, J. R., 109.
- M.**
- Macdonald, 19.
 Macfadyen, A. W., B. A., L. L. B., 219.
 Mansvelt, N., 168, 174, 176, 177, 183, 190, 193, 199, 217.
- Marais, P. J., 190.
 Maré, Wynant, 20.
 Marist Bros., 221.
 Marks, S., 240.
 Marren, W., 188.
 Martineau, 29.
 Matrikulasieklasse, 247.
 Matriek, 168, 169, 172, 221.
 Mears, J., 109.
 Medium van Onderwys, 136, 137, 139, 173, 181, 187, 209.
 Meester, 13, 14, 15.
 Memories; vir ongekwalifiseerde onderwysers, 201; vir Engels, 210.
 Middelbare Onderwys, 126, 160, 161, 163, 167; eksamen vir, 171, 180, 183, 217, 223.
 Middelberg, G. G. A., 233.
 Middelburg, 128.
 „Middle Class” sertifikaat, 242.
 Modelboerdery, 234.
 Modelskool, 216, 222, 238.
 Moerdyk, J. L., 192.
 Molengraaf, Prof. Dr. G. A. F., 233.
 Moller, P. J., 159.
 Montague, John, 24.
 Mooirivier, 41, 49, 51.
 Morgenzon, 119.
 Mount Holyoke Seminary, 119.
 Muir, Dr., 245, 249.
 Murray, Ds., 44, 119.
 Mynboukursus, 232.
 Mynindustrie, 232.
 Mynskool, 232, 233.
- N.**
- Napier, Sir George, 16, 29.
 Nasionaal Onderwys, 201.
 Nasionale Bank, 188.
 Nederlandse Regering, 23.
 Nederlandse Vereniging, 142, 145, 164, 167, 186, 240.
 Neethling, Ds., 44, 103, 136.

- Normaalklasse, 225.
 Normaallesse, 230.
 Normaalonderwys, 231.
 Normaaalskool, 160, 230.
 N.Z.A.S.M., 206, 233.
- O.**
- Ohrig, 22.
 Olifantshoek, 18.
 Ondermeester, 65, 69, 77.
 Ondersteunde skole, 122, 123, 125, 128, 134, 172, 173.
 Onderwys; van trekkers, 10, 11; deur famieliebetrekkinge 13, 21, 26; duur van, 13, 28; genoem in ampseed van Retief, 20; onder Kerk, 41.
 Onderwyskongres, Germiston, 214, 215.
 Onderwysers; gebrek aan, 16, 18, 23, 30—32, 49, 53, 66; deur Smellekamp in '43 agtergelaat, 30; oorvloed van, 132.
 Onderwysersakte, Holland, 242.
 Onderwysersbeurse, 192.
 Onderwysersseksamens, 68, 99, 110, 114, 135, 168, 170, 222, 225, 249.
 Onderwyserskonferensie, 192.
 Onderwyserssertifikate, 87, 110, 136, 171, 182.
 Onderwyskommissie, 231, 234.
 Onderwysraad, 92, 93.
 Onderwysrapport; van '73, 90; 282; 112; van Gorkom, 117; Lyle, 119; du Toit, '82, 133, 141; '83, 143; '86, historiese oorsig, 150; '91, 177; '92, 189.
 Onderwyswetgewing; eerste in Tv., 41, 42; v. d. Hoff-Reglt., 47; reglt. van '59, 62; te Lydenburg, 67, 69; reglt. van '66, 76; konsep van '67, 80; Burgerswet, 89; wet van '80, Pretoria-126; wet van '82, 129; wet van '92, 179; V. R. B. '92, 184; No. 8 van '93, 189; op goudvelde, 197.
 Ongekwalifiseerde Onderwysers, 205.
 „Oost-Indische Compagnie”, 9.
 Opleidingskool, 161, 163—166, 169, 170, 218, 219.
 Opleidingskool vir Onderwysers, 122, 123.
 Opleiding van Onderwysers, 228, 231.
 Ottoline-Instituut, 191, 224.
- P.**
- Paardekraal, 128.
 Parys, 232.
 Patriot, Di, 130, 144.
 Pensioene, 97, 175.
 Pfeffer, Daniel, 17, 18.
 Philips, Lionel, 240.
 Pieter Maritzburg, 21; intog van Smellekamp, 22; Komm. na Baai, 29, 85.
 Plaaslike Skoolkommissie, 71, 77, 81, 82, 84, 122.
 Plaasskole, 107.
 Poen Willem, 36, 38, 57, 58, 59.
 Politegniese Skool, 145, 219.
 Poortman, Dr., 63, 64.
 Potchefstroom; eerste skool, 43; derde skool gesluit, 55, 61, 70, 72, 87, 128, 133.
 Potgieter, A. H., 27, 28, 30, 34, 49.
 Potgieter, Cornelis, 41, 52, 67.
 Potgieter, Komdt. Genl., 49.
 Pottinger, Sir Henry, 25.
 Predikante; teen trekkers, 16, 35; eerste vir Rep., 44; gebrek aan, 16, 23.
 Pretoria, 56, 57, 70, 72, 85, 86, 98, 109, 128.
 Pretoria-Paarl Goudmyn-Maatskappy, 148.

- Pretorius, A., 214.
 Pretorius, Andries, 21, 24, 25, 26, 28, 31, 34, 40, 44, 45, 49.
 Pretorius, M. W., 49, 52, 55, 83, 87.
 Private inisiatief, 78, 100, 114, 127, 191, 199.
 Private skole, 87, 88, 172, 211, 232.
 Proes, Staatsprokureur, 67, 71, 80, 81.
 „Prospect Seminary”, 110, 118, 125, 134, 137.
 Psalmboek, 10.
 Pryse, 99.
- R.**
- Raad van Dosente, 223.
 Raad van Eksaminatore, 68, 153, 171, 183, 192, 200, 219, 222, 242.
 Ramsay, Prof., 247.
 Reglement, 24, 52, 65.
 Regsgeleerde kursus, 162.
 Reid, Ds. 23.
 Reinink, Dr. H., 218.
 Rekenkunde, 14.
 Rektor, 178, 185, 218.
 Retief, Piet, 27.
 Rex, F. C., 86.
 Rhind, John, M. D., 90.
 Rhodes, 190.
 Rhodes-Chamberlain-Intrige, 208.
 Robinson, John, 245.
 Rondgaande onderwyser, 22; salaris, 13, 122, 128.
 Rondgaande skole, 131.
 Roodhuyzen, Mej. C. S., 225.
 Roomse Kerk, 139.
 Roorda-Smit, 104.
 Roos, 215.
 Roos, Tielman, 19, 28.
 Rooster van Werksaamhede; van rondgaande onderw., 14; in '82, 143.
 Runderpes, 203, 205.
 Rustenburg; eerste skool, 43, 49, 68, 69, 71, 85, 133.
- S.**
- Salarisse; deur Kerk betaal, 43, 46, 62, 69, 76, 84, 98, 101, 105, 114, 178.
 Scheurkogel, A., 54, 55, 68.
 Schoeman, Genl. S., 61, 70.
 Schoemansdal, 60, 73.
 „Scholarchen”, 12.
 „School Higher”, 221, 242.
 „Schoolopziener”, 51.
 Schubart, A. F., 53, 54, 79.
 Schutte, 201.
 Sekoekoenie-veldtog, 111.
 Sendinggenootskap, 19, 21.
 Sentralisasie, 101, 179, 183, 201, 207.
 Shepstone, Sir Theophilus, 111, 116, 117, 150.
 Sieketrooster, 10, 36.
 Sinode, Kaapse, 35, 44, 48, 52, 87.
 Skinner, W., 90.
 Skoolbehoeftes, 14, 64.
 Skoolbesoek, 203.
 Skoolboeke, 122, 132, 141, 182.
 Skoolgebou; op grense, 13; eerste in Tv., 18; deur Gemeente verskaf, 42; Kerk, 61, 62, 63, 92, 98, 99, 134, 141, 204.
 Skoolgeld, 77, 93, 98, 100, 126, 161, 163, 165, 180, 212.
 Skoolgids, 177.
 Skoolkommissies, 98, 100, 105, 118, 124, 125, 133, 135, 144, 178, 180, 189.
 Skoollosieshuis; in Kolonie, 15, 238.
 Skoolmusea, 93.
 Skryfonderwys, 14.

- Sluyters, Willem, 10.
 Smellekamp, J. A.; in '42 in Natal, 22, 23, 24; in Holland, 28; aan Baai in '43, 29, 30; in Portugal, 31; aan Baai in '48, 32; in Holland 35, 36, 48; teen v. d. Hoff te Rustenburg, '43.
 Smit Erasmus, 19, 21; by Retief, 20.
 Smit, N. J., 144.
 Smith, Alfred, 19.
 Smith, Sir Harry, 25, 26.
 Smits, Ds. W., 69, 72, 89.
 Smous, 9.
 Smuts, J. C., 222.
 Smytegeld, 10.
 Snethlage, 232.
 Snelskrif, 222.
 Soutpansberg; onderwys in '37, 17; predikant vir, 49; oorsig onderwys, 59 vv; 60; nuwe dorp van, 65, 86.
 Spelmetode, 159.
 Splenlin, 12.
 Spruyt, Jan, 55.
 Spruyt, Jan Willem, 36, 37, 38, 40, 41, 50; ontslag, 51.
 Staatsgimnasium, 217.
 Staatskontrole, 202.
 Staatsmeisies-koskool, 225.
 Staatsmeisieskool, 224, 227, 229.
 Staatsmodelskool, 183, 226, 227, 230.
 Staatsondersteunde Skole, 100.
 Staatsonderwys, 39, 40, 42, 48, 54, 58, 61, 65, 77, 78, 99, 103, 105, 124, 125, 134, 191, 192, 212.
 Staatsskole, 100, 123, 134, 160, 166, 183, 197, 199, 201, 205, 207, 209, 213.
 Staatstehuis, 239.
 Standerds vir Onderwys, 141.
 St. Berinus-skool, 172.
 Stanley, Lord, 29.
 Star, 208.
 Stiemens, H., 70, 71, 72, 79, 85, 130; wnd. Supt. '45; 157, 175, 192, 194, 204, 237.
 Stuart, 38, 52.
 Stucki, Ds., 25; weduwee, 26.
 Studiebeurse; in Nederland, 145, 164, 167, 218, 227, 240.
 Studiefonds, 164.
 Struben, 56.
 Struben, H. W., 90.
 Subsiedie, 112, 123, 136, 140, 143, 155, 165, 175, 180; vir kwalifikasies, 192, 201; 194, 224.
 Suikerboschrand, v. d. L. se eerste skool, 40.
 Superintendent van Onderwys, 80, 82, 97, 98, 103, 104, 109, 124, 132, 135; van Council of Education W. W. Rand, 196; ontslag gevra, 214.
 Susereiniteit, Britse, 128.
 Swart, J., 22, 23, 24, 28.
 Swart, staatssekretaris, 105.
 Swasiland-Konvensie, 175.
 „Syndic”, 145.

T.

- Taalkwessie, 209.
 Tabantsjoe, 15.
 Taylor, Ds., 23.
 te Boekhorst, J. K. M., 165.
 Tegniese Onderwys, 246.
 Toehoorders, 221.
 Toelatingseksamens, 172, 219, 234.
 Transvaal National Union, 190, 195, 199.
 Transvaal Observer, 150.
 Trap der Jeugd, 10, 14, 159.
 Trek, die Groot, 15.
 Trigardt; trek, 17; Carl, 17; na Baai, 18; Kommissie van Pot-

gieter, 27, 60.
 Truter, Sir John; rapport, 12.
 Tussenperiode, die, 116.

U.

Uitlanderhaat, 105.
 Uitlanders, 198.
 Uitvoerende Raad, 55; van Lydenburg, 58, 59, 66, 67, 76, 82, 83, 86, 90.
 Union Ground, 208.
 Uniwersiteit; in Nederland, 145, 164; vir Republiek, 156, 157, 167, 235; in Europa, 186; van Kaapstad, 236.
 Utrecht, 75, 84, 95, 103, 114, 133, 141.
 Uys, Dirk, 27.

V.

Van Boeschoten, Cornelis, 74, 86.
 Van Bruggen, J., 192.
 van Dam, 87.
 van der Hoff, Ds. D., 44, 45; opienie omtrent trekkers, 46, 47, 53, 57, 60, 63, 64, 78, 80, 120, 128; -Reglement, 47, 48, 63, 67, 92.
 van der Linden, Hendrik; 36, 37, 40, 46, 48, 49, 63, 67, 68, 70, 71; ontslag 50, 51, terug 55, 56, 80, 82, in Middelburg, 116, 120; -Reglement, 42, 47, 51, 63, 77, 91.
 van der Lingen, Ds., 23.
 van der Stel, 11.
 van Gorkom, W. J., 104, 105, 108, 111, 116; tree af, 119, 130.
 van Heyningen, Ds. A. P. C., 59, 66, 67, 72, 76.
 van Imhoff, 11.
 van Pommeren, Mej., 169, 170, 224.
 van Rensburg, 17.

van Riebeek, 10.
 van Tyen, Mej., 224.
 van Warmelo, Ds. J., 73, 75, 89, 104, 176.
 Vasco da Gama, die, 36, 38, 39.
 Vegter, J., 192.
 Venter, Stephanus, 174.
 Veritas, 56.
 Verpligte Onderwys, 201.
 Vermaas, B. J., 214.
 Vereeniging, Vrede van, 216.
 Vereeniging, De, 210.
 Visscher, H., 167.
 Vlag-insident,, 175.
 Volksraad, 32, 37; onderwys onder, 40; verantw. vir salarisse, 43, 47, 49, 50; van Lydenburg, 58, 86, 90, 96, 160, 181, 196.
 Volksstem, 165.
 Voorbereidingskool, 163, 164, 165, 166, 183, 219, 227.
 Vraeboekie, 14.
 Vryheidsoorlog, 130, 163.
 V.V.O.O.Z.A.R., 192.

W.

Wagner, F. W., 226.
 Wakkerstroom, 75, 84, 114.
 Weavind, Eerw. Geo. 109.
 Wernher Beit & Co., Messrs., 249.
 Wesleyaanse Skool, 140, 147, 172, 208.
 Westergrens-kwessie, 146.
 Winburg, 25, 29.
 Winterberg, 18.
 Witwatersrand Council of Education, 196, 199, 208, 240, 243.
 Wolmarans, F. G. H., 153.
 Wolseley, Sir, Garnet, 124 v.v.
 Wonderfontein, 125.
 Worcester, K. K., 238.
 Wykskole, 98, 100, 101, 125, 131, 141, 146, 160, 178, 193.

Z.

- 12, 52, 68, 73, 95, 108, 160,
201.
Zuid-Afrikaansche Taalbond,
174.
Zeerust, 126, 133.
Zuid-Afrikaan, 144.
Zuid-Afrikaansche Republiek, 11,